

UNIVERZITET U SARAJEVU
FAKULTET POLITIČKIH NAUKA
ODSJEK: KOMUNIKOLOGIJA

Jezik medija kao posrednika između javnosti i vlasti

Magistarski rad

Mentor:

Doc. dr. Mustafa Sefo

Student:

Amila Hodžić, 889/ II - K

Sarajevo, 2019.

UNIVERZITET U SARAJEVU
FAKULTET POLITIČKIH NAUKA
ODSJEK: KOMUNIKOLOGIJA

Amila Hodžić

Redovan student, 889/ II – K

Jezik medija kao posrednika između javnosti i vlasti

Magistarski rad

Mentor: doc. dr. Mustafa Sefo

Sarajevo, 2019. godina

SADRŽAJ

1. UVOD	5
2. METODOLOŠKI OKVIR RADA	8
2.1. Teorijska osnova.....	8
2.2. Problem istraživanja	10
2.3. Predmet istraživanja	10
2.4. Ciljevi istraživanja.....	11
2.5. Sistem hipoteza.....	11
2.6. Metode istraživanja.....	12
3. KOMUNIKACIJA	13
3.1. Komunikacija kao sredstvo sporazumijevanja	13
3.2. Mediji kao posrednici u komunikaciji.....	14
4. JEZIK	15
4.1. Funkcionalni stilovi u jeziku	16
4.2. Jezik i društvo	16
4.3. Semiologija, znak, oznaka i označeno.....	17
4.3.1. Signali i simboli	18
5. JAVNOST	19
5.1. Politička javnost	21
6. VLAST	22
6.1. Jezik vlasti	22
6.2. Funkcije vlasti.....	23
6.3. Oblici političkog poretka	23
7. TEMELJNA LJUDSKA PRAVA	25
7.1. Sloboda izražavanja.....	26
7.2. Cenzura u medijima.....	27

8. FENOMEN JEZIKA	31
8.1. Primjer jezika medija.....	31
8.2.1. Govor mržnje	34
8.3. Izvor informacija	37
8.4. Jezik medija, javnost, vlast.....	39
8.4.1. Odnos medija i vlasti, odnosno politike	40
8.4.2. Jezik medija u Bosni i Hercegovini.....	42
9. DA LI NOVI MEDIJI MIJENJAJU JEZIK?	52
10. REZULTATI ISTRAŽIVANJA	54
11. ZAKLJUČAK.....	62
BIBLIOGRAFIJA.....	65
Prilog br. 1 – Anketa	68
BIOGRAFIJA.....	71

1. UVOD

Ljudsku historiju možemo propitivati kroz jezik, odnosno kroz stepen napredovanja svijesti o jeziku kao sredstvu komunikacije koja je omogućila specifičnu ljudsku kulturu. Prema tome, možemo reći da je ljudsko iskustvo zasigurno obilježio kako jezik tako i sam govor i pismo. Jezik i govor su oduvijek najbitnije karakteristike čovjekovog društvenog, ali i kulturnog života.

Stepen nerazvijenosti društva mjeri se u odnosu na stepen razvijenosti svih vidova komunikacije (verbalne, neverbalne, usmene, pismene). Uvijek se govorilo da su mediji 'ogledalo društva', što znači kakvi mediji takvo društvo, odnosno kakvo društvo takvi mediji. To predstavlja jednu uzročno-posljedičnu vezu.

Povod ovog istraživanja bio je taj što sam jezičar i komunikolog. Jedno bez drugog ne može, jedno uvijek prati ovo drugo. To je razlog zbog kojeg sam i odlučila napraviti kombinaciju studija. Prema tome, kada govorimo o jeziku, ne možemo ne govoriti o komunikaciji jer je jezik osnovno sredstvo komunikacije. Oni su povezani neraskidivom vezom. Jedno bez drugog ne postoje pa tako jezik se ne može realizovati bez komunikacije, a komunikaciju ne bi mogli ostvariti bez jezika. Komunikacija podrazumijeva ljudsku sposobnost razmjenjivanja znakova i njihovo adaptiranje u datim tehničkim uvjetima, a sve da bi se razumjela stvarnost i kordinacija djelovanja u određenom društvu. Kako sam detaljnije navela u poglavlju o komunikaciji, u samoj komunikaciji moramo razlikovati: pošiljaoca poruke, kodiranje, kanal (medije), dekodiranje i primaoca poruke.

Harold Lasswell je još 1948. godine postavio tzv. 5 double W, 5 pitanja na koje treba da svaki komunikator odgovori sebi i recipijentima da bi bio siguran da komunikacija zadovoljava. Ta pitanja su sljedeća: 1. Who - ko (komunikator), 2. What – šta (poruka), 3. In with channel – kojim kanalom (sredstvo), 4. Whom – kome (primaoc), 5. What effect – sa kakvim efektom (utjecaj).¹

Jezik je značajan još od početka ljudskog društva. Čovjekova želja za komuniciranjem javlja se veoma rano, još u prvobitnim ljudskim zajednicama. Pećinske crteže koje nalazimo po pećinama i koje oslikavaju prizore lova i ribolova možemo definisati kao prve znakove jezika i komuniciranja. Svi oni imali su želju da iskažu svoje misli i osjećaje, želju da nekome nešto saopće ili da prenesnu neku reakciju u odnosu na svoje okruženje i različite okolnosti.

---

¹ Kečo – Isaković Emina, *Izazovi mas-medija*, TDK Šahinpašić, Sarajevo, 2006, str. 28

Nosilac svake poruke je *medij* koji je uslov svakog komunikacijskog procesa. Medij je posrednik u komunikaciji. Medij je „materijalni“ nosilac poruka, samo su uz njegovu pomoć mogući prijenos informacija i posredovanje značenja uopšte. Mediji su prenosna sredstva koja posreduju prilikom izricanja nekog sadržaja u određenom obliku.

Kako je predmet istraživanja ovog rada jezik medija kao posrednika između javnosti i vlasti, u radu će se naći odgovori o medijima kao posrednicima u toj komunikaciji, o jeziku medija, načinu na koji mediji prenose informacije, da li su one tačne i provjerene, da li mediji generaliziraju stvari prilikom izvještavanja, da li izvlače stvari iz konteksta i druga slična pitanja.

Jezik medija treba biti takav da podjednako izvještavaju o potrebama i željama javnosti, ali i vlasti. Mediji služe javnosti i treba da obezbjeđuju slobodan protok informacija i da zadovoljavaju komunikacijske potrebe građana. S druge strane, mediji i politika su u tijesnoj vezi i zavise jedno od drugoga. Međutim, mediji su potrebniji politici, odnosno vlastima više nego što je politika potrebna medijima.

Kada govorimo o medijima i njihovom jeziku važno je istaći to da oni prenose informacije onako kako ih oni vide, to znači da određena vijest ne mora biti nužno ono što se zaista dogodilo. Mediji mogu prenijeti vijesti onako kako njima odgovara, tj. mogu izvući neke stvari i informacije iz samog konteksta. Može se desiti i to da se neka vijest ne prenese nikako, a tome je razlog veliki broj informacija koji smo danas izloženi. Te informacije većinom brzo prolaze i kratkog su vijeka jer iz sata u sat mediji prenose nove vijesti. Da bi javnost bila što bolje informisana, ono o čemu novinar govori dok izvještava o nekom događaju, on prvo treba sam razumijeti. Novinar mora prenijeti informacije koju su potpune, ali i nepristrasne. Linija je tanka između osjećaja i razumijevanja. To je upravo ono mjesto gdje se nalazi novinar.

U sklopu jezika medija, u radu ću spomenuti i govor mržnje. Danas, govoru mržnje doprinosi i ostavljanje komentara ispod tekstova na portalima društvenih mreža. Govoriti o jeziku mržnje u bosanskohercegovačkim medijima je jedan od najvećih izazova koji se postavlja pred one koji odlučuju da o tome govore. Urednici portala ponekad ne uklanjaju neprikladne komentare samo da bi doprinijeli većoj čitanosti istog. U radu sam navela i primjer koji je okarakteriziran kao govor mržnje.

S obzirom na to da se u radu govori o jeziku medija koji su posrednici između javnosti i vlasti, u radu sam navela nekoliko primjera koji se odnose na određene grupe javnosti. Jedan

od tih primjera jeste vijest na portalima gdje su migranti optuženi za napad na maloljetnika. Policija je posumnjala na njih, mediji su prenijeli vijest, ali se kasnije ispostavilo da oni uopće nisu krivi.

Drugi primjer koji sam navela je smrt dvadesetjednogodišnjeg mladića Davida Dragičevića. Primjer koji je digao na noge kako cijelu javnost u Bosni u Hercegovini, tako i vlast, ali i medije. Mediji su vjerodostojno presnosili sve vezano za ovaj događaj gdje su se među objavljenim vijestima mogle vidjeti vijesti koje se odnose na potrebe i želje javnosti, ali su u cjelosti prenosili i saopćenja organa sa vlasti.

Treći primjer odnosi se na borce koji se u našoj zemlji već nekoliko godina bore za svoja prava. Ta borba postala je intenzivnija u zadnje dvije godine. Ova grupa javnosti, u borbi za svoja prava, medijima je iznijela svoje zahtjeve i potrebe. Ti zahtjevi su putem medija preneseni određenim vlastima.

Jezik ima veliki značaj za sve govornike. Jezik se predstavlja kao fenomen društva pa se i zbog toga može desfinisati kao sredstvo komunikacije, međutim tu je bitno da naglasim da jezik nije instrument samo društvene nego i političke kontrole. Jezik sve više i više postaje žarište društvenih, političkih, ekonomskih i pravnih sporenja pa je s obzirom na to bitno da svi članovi društvene zajednice razmisle o važnim, ali i različitim ulogama jezika u društvenoj komunikaciji.

2. METODOLOŠKI OKVIR RADA

2.1. Teorijska osnova

Na samom početku treba definirati neke značajne pojmove kao što su: definicija medija, javnosti, javnog mnijenja, vlasti i jezika. Riječ medij latinskoga je porijekla (lat. *Medius* – srednji, u sredini, posrednik). Medij najčešće određujemo kao sredstvo komuniciranja, posredovanja ili prenošenja vijesti. U komunikaciji medij je tehničko sredstvo kojim pretvaramo poruke u signal koji se može slati kanalom. Oni su sredstvo kojim se ostvaruje komunikacija, posrednici su između javnosti i vlasti, informiraju javnost o važnim temama za društvenu zajednicu, a sve to kako bi ispravno formirali javno mišljenje građana. Glavni zadatak medija je prenošenje različitih vrsta informacija široj javnosti. Snažan razvoj medija dogodio se tokom 20. i početkom 21. stoljeća. Publici je svaki medij zanimljiv jer je svaki drugačiji i svaki zadovoljava određene potrebe medijskih konzumenata. Razlikujemo dvije osnovne vrste medija: ŠTAMPANI MEDIJI (printani) i ELEKTRONIČKI MEDIJI (TV, radio, internetski portali). Glavne odlike medija su da utječu na formiranje masovnoga konzumentskog društva koje je uglavnom u rascjepu sa samostalnim odlučivanjem pa ih u tome smislu i razlikujemo prema snazi ekspresije, ali i utjecaja na publiku. Javno mnijenje je mišljenje pripadnika pojedinih ili više društvenih grupa o tome kako treba riješiti pitanja bitna za grupu kao cjelinu ili je u pitanju opći interes čitave zajednice.² Zato se smatra da javno mnijenje nije zbir individualnih mišljenja, već je u pitanju mišljenje koje izražavaju pojedinci, ali kao pripadnici određenih socijalnih grupa. Moderni teoretičari ukazuju na to da javno mnijenje nema smisao suverene volje jednog naroda pošto je između rezonovanja građana i nosilaca vlasti stvoren jedan čitav splet posrednika u vidu političkih stranaka, mas-medija... Javno mnijenje je dugo tema teorijskih rasprava jer ono predstavlja važan aspekt ponašanja ljudi. Žan Žak Ruso je prvi mislilac koji je sintagmu javno mnijenje upotrijebio s jasnim političkim konotacijama i njegovim obilježjima 1794. godine. Toma Đorđević za javno mnijenje kaže sljedeće: „Javno mnijenje označava obik kolektivnog rasuđivanja političke javnosti o aktuelnim društvenim situacijama koje poprimaju vid problema bitnog za život i praksu socijalnih zajednica.“ Još jedan teoretičar, Uledov, javno mnijenje definira kao „jednodušno rasuđivanje naroda o pitanjima socijalnog života koja se tiču općih interesa i

---

² Nuhanović Asad, *Fenomen javnosti*, PROMOCULT SARAJEVO, Sarajevo, 1998, str.9

zahtijevaju praktično rješenje.“ Kao i „mnijenje“, i termin „javnost“ shvaćalo se na drugačije načine. Tako termin „javnost“ potječe iz latinskog „publicus“ što je izvedeno iz riječi „populus“ što znači narod. Shvaćanja javnosti, kao društvene ali i kao političke kategorije, mijenjala su se kroz historiju. Sve do pojave građanskog društva, javnošću je smatran samo manji, privilegirani dio stanovništva, tj. vladajuća elita. Vrijeme Kanta je vrijeme kada se javnost uključila u političke funkcije posredovanja između države i društva. Javnost označava socijalni milje gdje posreduju privatna i javna sfera u kojima individua (građanin) vrši određeni utjecaj na one koji odlučuju. Shvaćanja javnosti, kao društvene i političke kategorije, mijenjala su se kroz povijest ovisno o različitim razvojnim fazama i uređenjima društva.³ Pojam „vlast“ mogli bismo definirati kao institucionalnu moć, a zasnovana je nanormativnim pretpostavkama koje imaju za sobom autoritet, koji proizilazi iz volje građana ili neke društvene organizacije. Gdje je vlast, tu su uspostavljeni odnosi između prava i dužnosti njenih nosilaca, ali i onih koji su joj potčinjeni. Vlast izdaje određena upozorenja i zabrane što zavisi od prirode, javnosti i vlasti. Osnovne funkcije vlasti su donošenje zakona, njihovo izvršavanje i rješavanje sporova i društvu. Krajnja svrha podjele vlasti je da se odbrane slobode i prava građana (javnosti) od njihovog narušavanja od strane vlasti. Prema tome, tri osnovne vrste vlasti su zakonodavna, izvršna i sudska vlast. Vlast je politička kategorija jer primarno izražava složen odnos između državnih institucija i građanskog društva u cjelini. Ljubomir Tadić u svojoj knjizi „Javnost i demokratija“ smatra da je u biću svake vlasti tajnost vladanja opravdana tzv. društvenim razlozima i „legitimno“ skrivanje od očiju javnosti. Za jezik bismo mogli reći da je to komunikacijski sistem koji je sastavljen od znakova i simbola.⁴ Koristi se za međusobnu komunikaciju i razmjenu značenja. Sastoji se od riječi, mnogobrojnih gramatičkih pravila, zatim od tonaliteta kojim se izgovaraju riječi (naglasci), tj. auditivnih komponenata samog jezika, a ponekad i vizulene komponente jezika kao što su geste, stav i pokret koji dopunjuju izrečenu informaciju. Švicarski lingvist Ferninad de Sosir smatra da je jezik prevashodno sistem znakova, a znak je spoj označivača (akustička slika) sa nečim označenim (pojam) u psihi onoga koji govori. Označitelj je tako neki fizički predmet, kao što je zvuk, slika ili riječ, a označeno je mentalni koncept koji ne mora nužno biti u odnosu sa označiteljem.

---

³ Lamza-Posavec Vesna, *Javno mnijenje*, Zagreb, 1995, str. 14

⁴ https://www.academia.edu/8770764/TEORIJE_KOMUNIKACIJE_I_MEDIJA_PREDAVANJA preuzeto dana 15.11.2018.

2.2. Problem istraživanja

Osnovni problem istraživanja jeste jezik medija kao posrednika u komunikaciji između javnosti i vlasti. Prvo, moramo da odredimo značajne stvari kao i da odgovorimo na druga bitna problemska pitanja kao što su:

- Kakvi su bili prapočeci medija, preteče savremenih medija, odnosno kako i na koji način se komuniciralo dok nije došlo do razvoja sredstava za komunikaciju?
- Kako je rasla potreba za što većim brojem informacija, s obzirom na to da su se u prošlosti neke informacije dugo zadržavale, duži vremenski period su bile aktuelne i nije bilo potrebe za novim mnogobrojnim informacijama dok je danas drugačija situacija?
- Zašto su porasle potrebe za komuniciranjem?
- Koji su psihološki i socijalni aspekti medijski posredovanog društva?
- Na koji način i kako danas posreduju mediji u komunikaciji između javnosti i vlasti? Koji su efekti?
- Kakav je jezik medija kao posrednika između javnosti koju čine naprimjer tačno određene društvene grupe kao što su studenti, migranti, borci, nacionalne i religijske grupe i odgovarajuće vlasti?

U radu će se naći odgovori na ova kao i druga problemska pitanja radi boljeg i ispravnijeg razumijevanja same teme.

2.3. Predmet istraživanja

Predmet istraživanja jeste jezik medija kao posrednika između javnosti i vlasti. S obzirom na to da živimo u demokratskoj zemlji svi imaju pravo na slobodu govora i zbog toga građani imaju pravo da izraze svoje mišljenje. Tako i određene grupe javnosti imaju svoje zahtjeve, stavove i mišljenja koja iznose određenoj vlasti naše zemlje. U toj komunikaciji mediji su posrednici. U ovom radu govorit će se upravo o medijima, jeziku medija, o kojoj vrsti jezika je riječ, načinu prenošenja informacija, njihovoj tačnosti i provjerljivosti, da li iznose samo ono što se njima sviđa, da li izvlače stvari iz konteksta ili ih ne prenesu nikako, da li generaliziraju stvari i druga pitanja.

2.4. Ciljevi istraživanja

Društveni cilj

Društveni cilj ovoga rada je potreba da se ukaže na način komuniciranja između javnosti i vlasti, odnosno da se ukaže na važnost jezika medija kao njihovog posrednika. Društvo je danas izloženo velikom broju informacija od kojih mnoge nisu istinite. Zato je društveni cilj da se istraži upravo jezik medija kako bi se podigla svijest o stanju u kakvom se okruženju društvo nalazi i šta se sve dešava u njegovoj neposrednoj blizini. Da li ovakav način komunikacije i upotreba određene vrste jezika utječe na promjenu društvenih odnosa i odnosa prema medijima? Kako se to odražava na komunikacijske potrebe građana?

Naučni cilj

Naučni cilj je istražiti kako se ispoljava upotreba jezika u medijima koji imaju ulogu posrednika u svakodnevnoj komunikaciji, te ispitati karakteristike, pojave i posljedice koje se vezuju za isti.

2.5. Sistem hipoteza

Generalna hipoteza

Jezik je osnovno sredstvo sporazumijevanja još od najranijih vremena do danas, i s obzirom na to da je glavna karakteristika čovjeka društvenost, svi smo uključeni u komunikaciju, direktno ili spontano, htjeli to ili ne. Pritom smo izloženi raznim vrstama informacija koje nam se interpretiraju na različite načine.

Pomoćne hipoteze

- Jezik medija i jezik vlasti treba da bude usklađen i prilagođen recipijentima te razumljiv užoj i široj javnosti.
- Primarna funkcija jezika medija kao posrednika između javnosti i vlasti jeste da se prenesu informacije na što adekvatniji način.
- Mediji moraju biti objektivni u svakodnevnom izvještavanju.
- Jezik medija, njihov način rada i izvještavanja je u velikoj mjeri uslovljen društvenim uređenjem zemlje u kojoj djeluju.
- Mediji kao posrednici značajni su svim grupama javnosti, ali i vlasti jer olakšavaju njihovu komunikaciju.

- Objavljene, a netačne informacije imaju negativan utjecaj na društvo.

2.6. Metode istraživanja

Temelj ovakve vrste istraživanja jeste adekvatno provedeno istraživanje. Naučni pristup ovom istraživanju će biti kombinacija teorijskog i empirijskog istraživanja. Metode istraživanja koje će se koristiti su općenaučne metode: hipotetičko-deduktivna i komparativna metoda te metoda i tehnike prikupljanja podataka. Hipotetičko-deduktivna metoda u svojoj osnovi sadrži opažanje, razmišljanje, analiziranje određenog sadržaja što predstavlja suštinu ovog istraživanja. Evidentiranjem iskustava i komparacijom različitih saznanja o predmetu istraživanja otvorit će se prostor za opisivanje pojave koja je problem istraživanja. Pored spomenutih metoda koristit će se deskriptivna metoda u cilju boljeg pojašnjavanja predmeta istraživanja, te historijska metoda u cilju stvaranja opće slike razvoja jezika medija od samih početaka do danas.

3. KOMUNIKACIJA

3.1. KOMUNIKACIJA KAO SREDSTVO SPORAZUMIJEVNJA

Riječ *komunikacija* potječe od latinske riječi *communicare* što u prijevodu znači razgovarati, dogovarati se. Riječ komunikacija doslovno znači ‘podijeliti, učiniti nešto općim ili zajedničkim’.⁵ Također znači i učiniti javnim i svima dostupnim, putem medija. Komunikacija kao sredstvo sporazumijevanja postoji još od samog nastanka života na zemlji.

Komuniciranje je suštinski element čovjekovog sporazumijevnja, kooperiranja i ukupnog djelovanja u društvu. Komuniciranje neki teroretičari smatraju temeljnim socijalnim procesom, jer tek komuniciranje omogućuje nastanak, funkcionisanje i kontinuitet socijalnih tvorevina.⁶

Komunikaciju kao humani čin predstavlja razmjena informacija između dvoje ili više ljudi, dvije ili više grupa ljudi, ili unutar društvenih grupa, između kultura, zemalja, posredstvom jezika, ali i drugih nejezičkih/nerverbalnih znakova, društveno definisanim sistemima simbola i signala.⁷ Ljudi se sporazumijevaju svjesno i to najsavršenijim sredstvom sporazumijevanja koje je stvorio čovjek – jezikom. Pored ovoga, čovjek je zadržao i nejezička sredstva sporazumijevanja kao što su auditivna i vizelna.

Mnogobrojni teoretičari tvrde da proces komunikacije ima tri osnovna elementa:

- Pošiljalac – se definira kao subjekt koji želi nešto priopćiti i pokušava postići sporazumijevanje
- Poruka – se definira kao informacija ili više inofmacija, nekih činjenica ili mišljenja. Porukom se smatra sve, i riječ, slovo, pokret, govor tijela, neka grimasa, pogled ili neki drugi signal ili znak čiji se smisao može protumačiti.
- Primalac – recipijent, slušalac, osoba koje želi razumijeti.

Ovim osnovnim elementima može se dodati i proces kodiranja poruke od pošiljaoca, a to su mediji koji su relevantan faktor za prenošenje poruke, za dekodiranje poruke od primaoca,

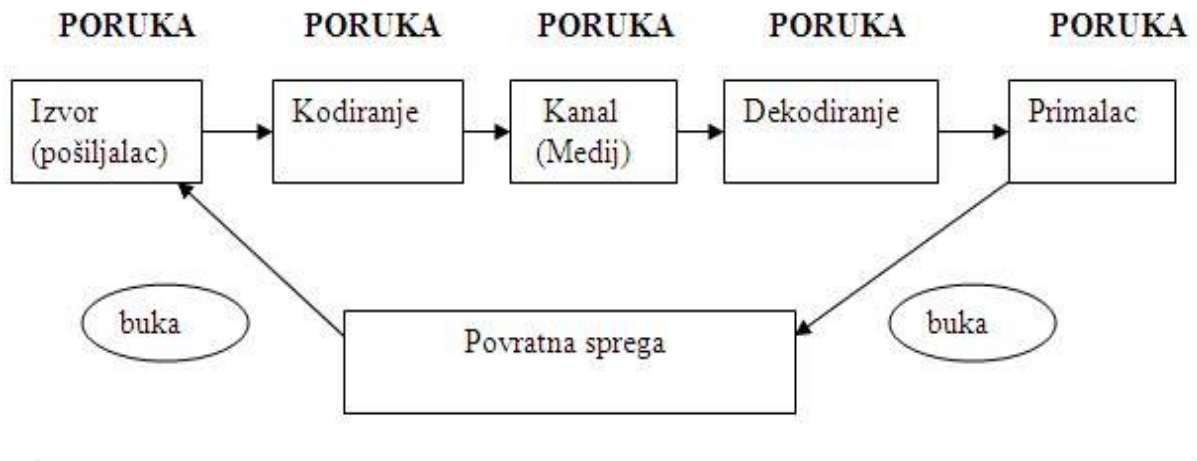
---

⁵ Šutalo Vera, *Odnosi s javnošću*, Visoka poslovna škola Zagreb, Zagreb, 2017, str. 6

⁶ Vreg France, *Demokratsko komuniciranje*, NARODNA I UNIVERZITETSKA BIBLIOTEKA Bili SARAJEVO FAKULTET POLITIČKIH NAUKA SARAJEVO, Sarajevo, 1991, str. 19

⁷ Sefo Mustafa, *Međukulturalna komunikacija ili/i unifikacija komuniciranja u savremenosti*, str. 3

odgovor primaoca, za povratnu vezu te smetnje koju mogu nastati u tom procesu. Primalac poruke nalazi se na kraju komunikacionog kanala, gdje se odvija proces dekodiranja, tj. pretvaranje komunikacionog signala u pojam.

Slika br.1 Osnovni elementi procesa komunikacije⁸

Glavna karakteristika čovjeka je društvenost i s obzirom na to, svi smo uključeni u komunikaciju, direktno ili spontano. Pritom smo izloženi raznim vrstama informacija koje nam se interpretiraju na različite načine. Čovjek se socijalizira – napreduje, obrazuje, opstaje, egzistira, unaprjeđuje sam sebe, vježba se na toleranciju i vrlinu, popravlja ličnost i okruženje, ponajprije zbog uspješne i dobre komunikacije sa samim sobom i sa okruženjem.⁹ Danas je komunikacija dostigla visok stepen razvitka kako u količini i kvaliteti novih informacija tako i u brojnosti sredstava komunikacije. To su najprije sredstva masovnih komunikacija (štampa, radio, televizija, internet), umjetnost (književnost, slikarstvo, muzika, pozorište, film), naučna literatura, matematičke brojevi, simboli.

⁸ Osnovi elementi procesa komunikacije, rađeno po modelu profesorice Emine Kečo-Isaković, *Izazovi mas-medija*, Sarajevo, 2006, str.28

⁹ Sefo Mustafa, *Međukulturalna komunikacija ili/i unifikacija komuniciranja u savremenosti*, Sarajevo, 2018, str.

3.2.MEDIJI KAO POSREDNICI U KOMUNIKACIJI

Komuniciranje možemo odrediti kao proces „posredovanja“ značenja između svih živih bića, kao prijenos poruka među komunikacijskim partnerima. Nosilac svake poruke je *medij* koji je uslov svakog komunikacijskog procesa.

Komuniciranje se odvija preko izvjesnog medija, odnosno nekog prijenosnog sredstva koje omogućuje međusobnu razmjenu određenih sadržaja.

Medij je „materijalni“ nosilac poruka, samo su uz njegovu pomoć mogući prijenos informacija i posredovanje značenja uopšte. Poruka može "nastati" samo ako na raspolaganju ima sredstvo izražavanja pomoću kojeg značenjski sadržaj dobija svoj oblik.¹⁰ Mediji su prenosna sredstva koja posreduju prilikom izricanja nekog sadržaja u određenom obliku. Tako za ljudsko komuniciranje to su neverbalna, verbalna ili tehnička sredstva kao što su izrazi lica, kretnje, jezik, štampa, telefon, elektronski mediji, videotehnika i mnoga druga sredstva.

Karakteristika mnogih savremenih društvenih organizacija jeste da komuniciraju sve češće putem masovnih medija, a zapostavljaju komuniciranje putem međusobnih, dvosmjernih kanala. Tako iz komunikacijskog sistema istiskivaju one oblike komuniciranja koji omogućuju najveću empatičku tačnost i najveći pozitivni povratni tok.

4. JEZIK

Jezik je svojstven mnogim bićima, ali u svojoj punini svojstven je samo čovjeku. To je specifikum čovjeka, sposobnost koja mu putem verbalnih znakova omogućava oblikovanje misaonih sadržaja i njihovo prenošenje u vidu govornih poruka. U društvu, jezik ima veliki značaj jer je on glavni uslov organiziranog društvenog života.

Jednostavnije rečeno, jezik je složen sistem znakova pomoću kojih se ljudi u određenoj društvenoj zajednici sporazumijevaju, gdje iskazuju svoje misli i osjećanja i na taj način se označavaju pripadnicima te zajednice. Komunikacijska moć jezika je nesumnjivo ono što definiše komuniciranje ljudi, a prije svega sporazumijevanje među njima. Jezik ima tri funkcije koje su međusobno povezane i skoro nerazdvojive, a to su:

Komunikativna / sporazumijevanje

---

¹⁰ Vreg France, *Demokratsko komuniciranje*, NARODNA I UNIVERZITETSKA BIBLIOTEKA Bili SARAJEVO FAKULTET POLITIČKH NAUKA SARAJEVO, Sarajevo, 1991, str. 21

Ekspresivna / izražavanje

Simbolička / obilježavanje

4.1. FUKCIONALNI STILOVI U JEZIKU

Rezultat funkcionalno-stilskog raslojavanja jezika su funkcionalni stilovi. Razlikujemo pet osnovnih vrsta funkcionalnih stilova:

Književnoumjetički stil – karakterističan za književnoumjetičko stvaralaštvo. Ovdje je karakteristična pjesnička sloboda, ekspresivnost, slikovitost.

Publicistički stil – zastupljen je u publicistici. Ovo je vid intelektualne djelatnosti gdje se analiziraju pojave u sruštvenom životu, kao i objavljivanje tih analiza u štampi i elektronskim medijima. Publicistički radovi mogu biti: informativni, analitički, satirički, polemički. Razlaže se na uže publicistički i novinarski podstil.

Naučni stil – funkcioniše u oblasti nauke. I on se raslojava na tri osnovna podstila. To su: strogonaučni (akademski), naučno-udžbenički i popularnonaučni.¹¹

Administrativni stil – zbog svojih osobina stoji nasuprot književno-umjetiničkom stilu. Karakterizira ga odsustvo estetičke funkcije, ekspresivnosti i metaforičnosti.

Razgovorni stil – karakterističan je za svakodnevnu verbalnu komunikaciju, uglavnom usmenu.

4.2. JEZIK I DRUŠTVO

Jezik je nastao zajedno sa društvom, još u prvobitnim ljudskim zajednicama, i to kao rezultat čovjekove potrebe da se sporazumijeva sa drugim članovima svog kolektiva. Da su u međusobnoj zavisnosti jezik i društvo pokazuju osnovne funkcije jezika, posebno komunikativna. O njihovoj povezanosti najbolje govori to da je ljudska zajednica bez korištenja jezika nezamisliva. Jezik se nalazi u osnovi čovjeka kao mislećeg bića, koje je sposobnošću jezičkog izražavanja i sporazumijevanja steklo moć koja ga izdvaja i razlikuje od životinjskog svijeta. Glavno je sredstvo sporazumijevanja među ljudima, koje se ostvaruje kao govor i kao pismo.¹²

---

¹¹ <https://www.slideshare.net/DukoMihajlovi/jezik-i-nauka-o-jeziku>, preuzeto dana 14.03.2019.

¹² <https://opusteno.rs/knjizevni-kutak-f21/opsti-pojmovi-o-jeziku-t23812.html>, preuzeto dana 18.03.2019.

U Sociološkom leksikonu¹³ navodi se da je razvoj jezika neodvojiv od evolucije čovjeka i morao je teći naporedo sa prelaskom na dvonožan hod, okupljanjem u društvene grupe, zasnovane na radu, uz pomoć alatki, razvitkom sposobnosti apstraktnog mišljenja i upotrebe simbola i drugim procesima čiji je proizvod Homo sapiens. Sve ljudske grupe oduvijek se služe jezikom, a ovim složenim sistemom znakova služe se svi, bez obzira na rasu, kulturu, uslove života ili stepen inteligencije. Ova ljudska sposobnost je genetski urođena i ostvaruje se unutar srodnih jezičkih zajednica. Kojim jezikom ćemo da govorimo zavisi od jezika naše sredine. Možemo čuti da smatraju prenosiocem sadržaja, ali jezik je više od toga, on je sam sadržaj.

Ni jezik ni društvo nisu statične kategorije, one su podložne raznim mijenjanjima i određenim zakonitostima.

Čovjek kao društveno biće osjećao je potrebu da izrazi svoje misli, osjećanja i ideje, da nešto saopći, da primi neke poruke ili da ih pošalje. Jezik svakog naroda razvijao se kroz historiju i u toj svojoj evoluciji postojao je sve bogatiji, ali i složeniji. Mnogi naučnici smatraju da je jezik najsavršenije i najefikasnije sredstvo komunikacije.

Jezik i komunikacija su društvu značajni oduvijek, tako i govor, odnosno sama riječ. Jedan od najznačajnijih događaja u dalekoj historiji koji predstavlja prvu medijsku revoluciju je štampanje „Biblije“ 1455. godine Gutenbergovim štamparskim stojem. Tako o važnosti jezika govore i sveti spisi gdje se u Bibliji kaže: „U početku bijaše riječ...“. U svetoj knjizi muslimana, u Kur'anu, kaže se: „Uči i čitaj u ime Gospodara tvoga...“. Iz ovoga vidimo koliko je riječ, odnosno jezik, oduvijek bila sveta.

4.3. SEMIOLOGIJA, ZNAK, OZNAKA I OZNAČENO

Termin semiologija potječe od grčke riječi „semeion“ što znači znak.

Semiologija predstavlja proučavanje znakova i značenja u jeziku, umjetnosti, mas-medijima, zvuku, zapravo na svakom polju ljudske težnje koja se može reprodukovati za pojedinca ili publiku, ili se njima može predstaviti.¹⁴

---

¹³ Lukić – Pečujlić, *Sociološki leksikon*, Savremena administracija, Beograd, 1982, str.252

¹⁴ Stjuart Prajs, *Izučavanje medija*, MULTIMEDIA CLIO, Beograd, 2011, str. 111

Sosir je počeo da razgraničava ono što je opisavao kao unutarnje i spoljašne odlike jezika. Fokusirao se na unutarnje aspekte, dok je isključio fokusiranje spoljašnjih činilaca. Dosta pažnje je posvetio samom znaku. Znak je shvatao kao fizički objekt sa značenjem, a on je po Sosiru, sastavljen od *označiteja* i *označenog*.

Označitelj bi bila konkretna slika, fizička pojava riječi, fizičko postojanje zvuka. Označeno je ideja – ono što Fisk naziva „mentalni koncept“- na koju je upućivao označitelj.¹⁵ Sosir je uporno tvrdio da je jezik društveni, a ne individualni fenomen, a njegova podjela na jezik i govor i njegovo kasnije fokusiranje na ovo prvo dovelo je do apstraktnog ili idealističkog pristupa u lingvistici. Ovdje je jezik kao apstraktan sistem, a govor kao njegova konkretna realizacija. Kao što sam već prethodno navela, Sosir je smatrao da se znak sastoji od označitelja i označenog, a „unutrašnje“ značenje koje stvaraju ove dvije komponente naziva se označavanje.

4.3.1. SIGNALI I SIMBOLI

Kako je Ferdinand de Sosir navodio, jezik je sistem znaka, a znak je spoj označivača (akustička slika) sa nečim označenim (pojam) u psihi onoga koji govori. Označitelj je tako neki fizički predmet, kao što je zvuk, slika ili riječ, a označeno je mentalni koncept koji nužno ne mora biti u vezi s označiteljem. Ovdje je važno spomenuti i *signale* i *simbole* koji imaju različito značenje u jeziku i koji se međusobno razlikuju.

Signali su prirodne pojave. Oni se nalaze u konstantnom odnosu prema nekoj drugoj pojavi koju označavaju. Ne zavise od ljudi. Kao primjer signala, mogli bismo uzeti dim, munju ili otisak stopala u snijegu. Tako ti signali označavaju sljedeće: dim - da negdje u blizini gori vatra; munja – znak udara groma; otisak stopala u snijegu – da je tim putem nedavno neko prošao. Signali označavaju konkretne pojedinačne predmete. Kada uzmemo u obzir ovaj primjer munje, munja je vezana za konkretan udar groma, ne za grmljavinu općenito.

Simboli su vještačke pojave. To mogu biti neki grafikoni, slike, napisane ili izgovorene riječi. U tom kontekstu, ovo podrazumijeva da njihovo značenje zavisi od ljudskih potreba i toga kako se ljudi dogovore oko nečega. Ljudi mogu mijenjati značenje riječi ili davati nova imena za iste stvari. Simboli se odnose na ono što je konstantno i opće u nizu pojedinačnih

---

¹⁵ Stuart Prajs, *Izučavanje medija*, MULTIMEDIA CLIO, Beograd, 2011, str. 113

slučajeva. Naprimjer, grom označava ono što je zajedničko u svim konkretnim pojavama grmljavine.

Simboli ne izazivaju čulne predstave već pojmove.

5. JAVNOST

Termin *javnost* od samog početka, shvatao se na različite načine. Sam pojam *javnost* potječe iz latinskoga jezika gdje je „publicus“ izvedeno iz riječi „populus“ što u prijevodu znači narod. Javnost i njena shvatanja kao društvene i političke kategorije mijenjala su se kroz historiju, a način mijenjanja zavisio je od različitih razvojnih faza kao i od uređenja društva. Prije nego što se pojavilo građansko društvo, javnošću je smatran privilegirani dio stanovništva, tj. društvena ili vladajuća elita. Habermas smatra da se izraz „javnost“ kasnije općenito odnosio na državu dok se nije razvio pojmovni entitet koji izražava podršku ili suprotstavljanje predstavnicima vlasti.

Kako navodi autor Asad Nuhanović u svojoj knjizi, javnost ima trojako značenje:

1. To je skup pojedinaca koji se grupiše na osnovu aktivnog angažmanja na pitanjima koji su od općeg interesa
2. To je sfera gdje komuniciraju pojedinci i grupe i gdje se formira stav i mišljenje koji mnogi prihvataju
3. To je oranzacioni princip rada državnih organa koji se brinu o pitanjima općeg interesa

Javnost definišemo kao milje komunikacijskog odnošenja unutar nekog društva gdje se:¹⁶

- Razmjenjuju i sučeljavaju različiti profili informativnog sadržaja (ekonomski, kulturni, znanstveni, politički, vjeriski i dr.)
- Socijaliziraju na samo svojsven način javnosti dostupni sadržaji komunikacije i adekvatne norme učešća u tom odnošenju,
- Produciraju diferentni oblici općenitosti u pogledu znanja, aktivnosti, interesa i vjerovanja, i
- Vršu pripreme i uslovljava određeno ponašanje, koje nalaže socijalno narušena situacija (pretvorena u problem) ili diktiraju moći putem masovnih medija.

---

¹⁶ Nuhanović Asad, *Fenomen javnosti*, Sarajevo, 1998, 119-120 str.

Prajs razlikuje nekoliko razina javnosti koje su ujedno sadržane i u drugim teorijskom raspravama, ali i definicijama empirijskih istraživanja javnog mnijenja:

OPĆA JAVNOST – jedan od autora javnom mnijenja, F. H. Allport je javnost odredio kao populaciju geografski određenog područja gdje je navodio da je svaka definicija koja ne uključuje sve stanovnike područja koje je posmatrano, zapravo nejasna i neodređena. Shvatanje ove „opće javnosti“ kao ukupnog stanovništva nekog područja, dosta je drugačiji od tradicionalno-liberalnog shvatanja javnosti kao kritičnog kolektiviteta koji raspravlja o važnim društvenim pitanjima. Trećina „opće javnosti“ može se smatrati skupinom koja razgovara o većini relevantnih društvenih pitanja.

GLASAČKA JAVNOST – poput „opće javnosti“ i „glasačka javnost“ je glomazan i relativno nediferencirani kolektivitet pretežno neupućenih i politički nezainteresiranih ljudi, određen dobnom granicom stjecanja biračkog prava.¹⁷ Određivanje stvarne „glasačke javnosti“, tj. onog stanovništva koji stvarno može glasati je doista težak posao za istraživača.

POZORNA JAVNOST – Almond je postavio tezu u kojoj kaže da je samo manji dio populacije politički relevantan. Ova tzv. „pozorna javnost“ posvećuje pažnju političkim poslovima, dosta dobro je informirana i općenito zainteresirana za politiku. Lamza-Posavec dalje navodi da je Devine 1970. godine rezimirao da se tu radi o stanovništvu koje prati politička dešavanja, misano se angažira kada je riječ o političkim pitanjima i razgovora o njima s drugim ljudima.

AKTIVNA JAVNOST – u ovu grupu javnosti čini ograničena skupina političkih aktivnih pojedinaca. Politički aganzman ove skupine uključuje formalnu političku participaciju kao i različite vidove neformalne aktivne participacije (sudjelovanje u političkim raspravama, obraćanje političkim tijelima i medijima javne komunikacije i sl.)¹⁸

JAVNOST ODREĐENE DRUŠTVENIM PROBLEMIMA - Key razlikuje „generalno pozornu“ javnost koja se inače vezuje za političke događaje i „specijalne javnosti“ gdje se pažnja posvećuje specifičnom području politike ili samog djelovanja vlasti. „Specijalnu javnost“ ima skoro svaki vladin sektor i to i „pozornu“ i „aktivnu“. One se razlikuju po brojnosti i intenzitetu interesa.

---

¹⁷ Lamza – Posavec Vesna, *Javno mnijenje*, Zagreb, 1995, str. 22

¹⁸ Lamza – Posavec Vesna, *Javno mnijenje*, Zagreb, 1995, str. 23

5.1. POLITIČKA JAVNOST

Politička javnost javlja se kad se javnost podijeli na privatnu i javnu sferu. Iz ovoga proizlazi da bez privatne i javne sfere ne možemo govoriti ni o konstituisanju političke javnosti. Fenomen političke javnosti možemo vidjeti još u pretkapitalističkim društvima. Oblici političke javnosti su:

ANTIČKA JAVNOST – ona se javlja u grčkim polisima i to je najelementarniji oblik političke javnosti. Privatna sfera bilo je ono što se dešava oko kuće, to je bila sfera neslobode zasnovana na prinudi. Jedan čovjek je bio u vlasništvu drugog čovjeka. Javna sfera bila je sfera slobode, a to je bio grčki grad. U sferi politike su svi bili jednaki gdje se raspravljalo na bazi argumenata. Ove dvije sfere bile su oštro ograđene. Za Grke, demokratija je vlada čitavog naroda gdje ni porijeklo ni bogatstvo nisu ti koji odlučuju o čovjekovoj sudbini. Ovo je najbolji oblik demokratije jer je to neposredna demokratija.

REPREZENTATIVNA JAVNOST – ova vrsta javnosti se ne odnosi na socijalno područje nego je to jedna vrsta obilježavanja statusa. Vezana je za feudalno doba, a predstavnici ove javnosti su feudalci. Feudalac svoju reprezentativnu javnost izražava kao biće božanskog porijekla i statusa i na taj način on pravi zid između svojih podanika i sebe. On je i izvršna i zakonodavna vlast. Odvajanje javne i privatne sfere doći će tek nakon propadanja feudalizma.

LITERARNA JAVNOST – je predoblik građanske političke javnosti i ona se nije mogla prikazati u političkom funkcioniranju jer nije bilo javnog sučeljavanja. Ova javnost je bila kritički postavljena prema političkoj vlasti. Kroz tu kritičku aktivnost koju je ispoljavala, konstituisala se građanska javnost. Literarna javnost predstavlja prvi oblik građanske javnosti.

GRAĐANSKA JAVNOST – osnovu građanske javnosti predstavlja odvojenost države od društva i ovdje se prvi put odvaja javna od privatne sfere. Formiranjem političkih stranaka privatna sfera ulazi u javnu sferu. Demokratizacija političkog života vremenom će dovesti do toga da štampa postaje prvi instrument građanske javnosti. Posljednja etapa u razvoju građanske javnosti imamo kad se privatna sfera približava društvu putem odnosa s javnošću i tako se obavještava javnost o lošoj situaciji u kompaniji i nastoji iznuditi pomoć od države. Ovdje je sav problem građanske javnosti vezan za građane. Da bi se formirala građanska javnost mora postojati pozicija i opozicija.

6. VLAST

Max Weber je rekao da je vlast institucionalizirana moć. Vlast je državna organizacija koja donosi političke odluke kojima je cilj upravljanje nekom državom.¹⁹ Ona je zasnovana na normativnim pretpostavkama koje imaju za sobom autoritet, koji proizilazi iz volje građana ili neke društvene organizacije. Svaka zemlja ima svojstvenu vlast i politiku zato što one proizlaze iz historije i kulture svake pojedine zemlje. Bez obzira na te razlike, sistemi vlasti i sporna politička pitanja su vrlo slična u svim zemljama jer je cilj voditi zemlju tako da ona bude u korist naroda.

6.1. JEZIK VLASTI

Zbog agresije i genocida nad Bošnjacima, u Bosni i Hercegovini više od dvije decenije pitanje jezika u obrazovanju postaje političko pitanje. Javnost je bila iznenađena kada je bivši ministar obrazovanja u Kantonu Sarajevo rekao da se roditelji izjasne o tome koja od tri jezika žele da uče njihova djeca u školi – bosanski, hrvatski ili srpski jezik, bez obzira na to što djeca uče BHS jezik, a udžbenici nose naziv „Naš jezik“, što je apsurd.

Pored jezika u obrazovanju koje je dosta komplikovano pitanje u Bosni i Hercegovini, s druge strane, prema zvaničnim podacima koje na web stranicama nude upravo državne institucije, brojni bosanskohercegovački političari ne znaju govoriti nijednim stranim jezikom. To je veliki problem naših vlasti jer za realizaciju brojnih projekata i drugih vidova saradnje, političari redovno moraju komunicirati sa zvaničnicima iz drugih zemalja i nekim stranim organizacijama. Pojedini bosanskohercegovački političari teško se snalaze čak i kada je u pitanju komunikacija na engleskom jeziku.

Svjedoci smo da brojni političari na javnoj sceni nerijetko koriste vulgarijeme, neki „prostački jezik“ koji će sigurno još dugo egzistirati. Predstavници stranaka i politički kandidati ne ustručavaju se da verbalno udaraju po svojim protivnicima kako bi ih diskreditovali, a da pritom ne biraju riječi.

Govor mržnje sankcionisan je kako krivičnim zakonima, tako i Izbornim zakonom Bosne i Hercegovine koji vrlo precizno definiše pitanje kažnjavanja zbog korištenja jezika koji bi nekoga mogao navesti ili podstaći na nasilje ili širenje mržnje.

Svaka demokratski izabrana vlast mora da komunicira sa svojim građanima. Tako je dužnost vlasti pružanje informacija javnosti, ali to ne znači da neće probati kontrolirati i manipulirati

---

¹⁹ https://hr.wikipedia.org/wiki/Vlast_i_politika preuzeto dana 18.03.2019.

količinom informacija koje prenose. Dakle, informacija je moćno političko oružje a njeno selektivno širenje, ograničavanje ili iskrivljavanje od strane vlade element je u upravljanju javnim mišljenjem.

6.2. FUNKCIJE VLASTI

Vlast je politička kategorija jer primarno izražava složen odnos između državnih institucija i građanskog društva u cjelini. Ljubomir Tadić u svojoj knjizi "Javnost i demokratija" smatra da je u biću svake vlasti tajnost vladanja opravdana tzv. društvenim razlozima i „legitimno“ skrivanje od očiju javnosti. Gdje je vlast, tu su uspostavljeni odnosi između prava i dužnosti njenih nosilaca, ali i onih koji su joj potčinjeni. Vlast izdaje određena upozorenja i zabrane što zavisi od prirode, javnosti i vlasti.

Osnovne funkcije vlasti su donošenje zakona, njihovo izvršavanje i rješavanje sporova u društvu. Kada bi ove tri funkcije bile usredotočene u istim rukama vlast bi bila tiranska ili diktatorska. Zbog toga se ove tri funkcije vlasti razdvajaju i daju u ruke različitim organima: ovlaštenje za donošenje zakona ili zakonodavna vlast - parlamentu, odnosno narodnoj skupštini, njihovo izvršavanje - izvršnoj vlasti (vlada) koja vlada i upravlja po tim zakonima, a rješavanje sporova - sudskoj vlasti ili sudovima.²⁰ Krajnja svrha podjele vlasti je da se odbrane slobode i prava građana (javnosti) od njihovog narušavanja od strane vlasti. Prema tome, tri osnovne vrste vlasti su zakonodavna, izvršna i sudska vlast.

6.3. OBLICI POLITIČKOG PORETKA

Poredak je politički oblik društva i način uređenja i konstituisanja političke zajednice. Danas se oblik političkog poretka uglavnom svodi na pitanje organizacije i ustrojstva državne vlasti, odnosno da li se ta vlast konstituiše putem slobodnih izbora. Koji politički poredak će vladati u nekoj zemlji zavisi od same države, odnosno od toga kakvo je uređenje jedne države do toga kakvo je uređenje druge države. To se direktno odražava na medije i određuje način njihovog rada i djelovanja. Mediji mogu biti u službi javnosti, službi vlasti ili u službi komercijalnog djelovanja (demokratija, autokratija,...). Time je uslovljena komunikacija između javnosti i vlasti.

---

²⁰ <http://www.medskolazd.hr/media/NastavniSadrzaji/Demokracija%2Cmoc.pdf> preuzeto dana 16.03.2019.

DEMOKRATIJA

Osnovi demokratije su sloboda i jednakost. U antičkom shvatanju slobode, privilegija i dužnost bili su aktivno i neposredno učestvovanje u kolektivnom vršenju vlasti. Jednakost je podrazumijevala jednake sposobnosti slobodnih građana da obavljaju dužnosti u državi. Robovi, žene i stranci nisu sačinjavali demos. Demos, tj. narod upravljao je svim poslovima grada-države izravno, a odluke su se postizale slobodnim razgovorom temeljenim na argumentima.²¹ Vrste demokracije:

Neposredna – gdje svi građani učestvuju u procesu donošenja odluka i na taj način se sprječava stvaranje moći u rukama izabranih predstavnika. Što se tiče moderne neposredne demokratije ona je izražena kroz narodnu inicijativu i referendum.

Predstavnička – podrazumijeva politički pluralizam, slobodne i fer izbore. To znači da država mora imati više političkih stranaka i da građani njima mogu slobodno pristupiti kao i osnovati svoje. Svaki punoljetni građanin mora imati pravo na glas da bira svoga predstavnika u parlamentu ili vladi. On to radi na izborima koji moraju biti redovni, neposredni, tajni, opći i jednaki.

Mediji imaju suštinsku ulogu u razvoju demokratije, a vlade i novinari dijele odgovornost za slobodu medija.

AUTOKRATIJA

Vlast se ne izvodi iz pristanka onih nad kojima se vlada i oni ne vrše kontrolu nosilaca vlasti.

TIRANIJA

Podrazumijeva vlast jednog čovjeka, a oslanja se na silu i zastrašivanje. Podanike čini poniznim, međusobno ih čini nepoverljivim i slabim da preduzmu bilo kakvu aktivnost, osiromašuje ih, tjera u rat ili na masovne radove, uklanja samosvjesne, strahuje od podanika više nego od stranaca, čuva svoju vlast svim sredstvima.

TOTALITARIZAM

20. stoljeće, a značajne odlike su zvanična ideologija, masovna vladajuća partija, vlast jednog vođe kao i njemu bliskih i odanih ljudi, moralne istine u sferi politike, politička propaganda,

---

²¹ Peruško Zrinjka, *Demokracija i mediji*, Zagreb, 1999. str. 29

ukida se sloboda pa sa njom i jednakost. Drugo i drugačije mišljenje određuje neprijatelja koji se proganja, nad svim što se određuje kao „neprijatelj režima“ sprovodi se teror.

AUTORITARNI REŽIMI

Odlikuje ih: ograničen politički pluralizam, neodgovornost u njegovom funkcionisanju, bez definisane ideologije, ali sa specifičnim mentalitetom nosilaca vlasti.

7. TEMELJNA LJUDSKA PRAVA

U Bosni i Hercegovini prava svakog pojedinca propisana su Ustavom Bosne i Hercegovine, međunarodnim konvencijama koje je Bosna i Hercegovina postpisala kao i zakonima.

Članom II Ustava Bosne i Hercegovine se proklamira da Bosna i Hercegovina i oba entiteta osiguravaju najviši nivo međunarodno priznatih ljudskih prava i temeljnih sloboda. Također se navodi da prava i slobode određeni u Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, te njenim Protokolima, direktno se primjenjuju u Bosni i Hercegovini i imaju prvenstvo pred svim drugim zakonodovstvom. U istom članu se proklamira da je svim osobama na području Bosne i Hercegovine osigurano da uživaju ljudska prava i temeljne slobode bez diskriminacije prema spolu, rasi, jeziku, vjeroispovijesti, političkom i drugom opredjeljenju, nacionalnom ili društvenom porijeklu, pripadnosti nacionalnoj manjini, vlasništvu, rođenju ili drugom statusu. Poglavlje II Ustava BiH posvećeno je zaštiti ljudskih prava putem Komisije za ljudska prava, koja se sastoji iz Ureda Ombudsmena i Vijeća za ljudska prava. Komisija za ljudska prava djeluje pri Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine.²²

Termin *temeljna ljudska prava* koristi se za opisivanje najvažnijih ljudskih prava i sloboda. Povelja Europske unije o temeljnim pravima iz 2000. godine sadrži popis od 49 temeljnih ličnih, socijalnih i političkih ljudskih prava.

Pored općih, odnosno univerzalnih i neotuđivih prava čovjeka značajno je i *pravo na slobodu izražavanja i informiranja*. To nam govori da svi građani imaju pravo na dostupnost svih informacija, da svi imaju pravo na slobodu govora i mišljenja, a time se isključuje pravo širenja govora mržnje.

U Povelji o temeljnim pravima Europske unije u Članu 11 navodi se:

---

²² Internet stranica Ministarstva vanjskih poslova
http://www.mvp.gov.ba/vanjska_politika_bih/multilateralni_odnosi/ljudska_prava_u_bih/?id=164 preuzeto
dana 21.03.2019.

Svako ima pravo na slobodu izražavanja. Ovo uključuje pravo na slobodu mišljenja te primanja i davanja informacija i ideja bez uplitanja tijela vlasti i bez obzira na granice. Poštuju se sloboda i pluralizam medija.

7.1. SLOBODA IZRAŽAVANJA

Kao što je već poznato, sloboda izražavanja je jedna od temeljnih, ljudskih i medijskih sloboda.

U *Deklaraciji o pravima čovjeka i građanina*, koja je usvojena na početku Francuske revolucije (1789), sloboda misli i mišljenja zaštićena je kao jedno od najdragocjenijih ljudskih prava. Prema tome, ovo podrazumijeva da svaki građanin može slobodno govoriti i pisati, ali i da odgovara za zaloupotrebu slobode u nekim slučajevima.

John Stuart Mill u knjizi *On Liberty* iz 1859. godine argumentuje "da je sloboda izražavanja važna ne samo zato što svako od nas ima pravo izreći svoje mišljenje nego i zato što zajednica u kojoj živimo ima pravo čuti raznolika mišljenja" i da "toleriranje stavova pojedinaca značajna je komponenta demokratskog političkog sistema".²³ Tako Mill postavlja temelje moderne odbrane slobode govora tako što ističe argumente koje i danas možemo vidjeti u međunarodnim sporazumima i konvencijama.

Slobodu izražavanja garantuje i Zakon o komunikacijama BiH koji sektor emitovanja i telekomunikacija definira kao „sektor koji garantuje zaštitu slobode izražavanja i slobode mišljenja, poštujući općeprihvaćene standarde ponašanja, nediskriminacije, pravičnosti, tačnosti i nepristrasnosti“ (Službeni glasnik BiH 75/06).²⁴

Za slobodu izražavanja i slobodu medija važna je uloga masovnih medija. Tako se u *Rezoluciji opće skupštine UN-a* iz 14. decembra 1946. navodi: „Ne samo da štampa ima zadatak širenja informacija i ideja: javnost isto tako ima pravo da ih primi. Kad bi bilo drukčije, štampa bi bila onemogućena u obavljanju svoje uloge 'javnog psa čuvara'.“

---

²³ <http://www.media.ba/bs/magazin-novinarstvo/sloboda-izrazavanja-kao-ljudsko-pravo?fbclid=IwAR3kbGuP73O4nXOC3O7USn09PoxZUpZn-1byVG0SAveGnNhoDJjzevi8xaU> preuzeto dana 21.03.2019.

²⁴ Turčilo Lejla, članak *Slobodni kao ptica (u kavezu)*, str. 2, [http://www.mediaonline.ba/ba/pdf.asp?ID=514&n=SLOBODNI%20KAO%20PTICA%20\(U%20KAVEZU\)](http://www.mediaonline.ba/ba/pdf.asp?ID=514&n=SLOBODNI%20KAO%20PTICA%20(U%20KAVEZU))

Važno je naglasiti da sloboda izražavanja ne predstavlja isto što i novinarstvo. Tako sloboda izražavanja ne garantira pravo novinara da piše šta želi, mogli bismo reći da je njihov posao „ograničen“ profesionalnim kodeksom, javnim interesom i poštovanjem svih ostalih ljudskih prava. Novinari prilikom svog izvještavanja trebaju biti objektivni. Logično je da nijedno ljudsko pravo se ne smije koristiti za kršenje drugih ljudskih prava.

Na kraju, važno je naglasiti da sloboda izražavanja ne podrazumijeva asolutno pravo. Kako sam već navela, to je opće načelo zakona o ljudskim pravima koje je ugrađeno u dokumente UN-a i Europske konvencije, da ljudska prava ne smiju biti korištena tako da bi ugrožavala prava drugih.

U Europi sloboda izražavanja može biti ograničena po bilo kojoj od sljedećih osnova:

- Radi zaštite prava ili ugleda drugih
- Nacionalne sigurnosti
- Ordre public (uključuje ne samo javni red, već i opću javnu dobrobit)
- Zaštite zdravlja ili morala
- Teritorijalne cjelovitosti ili sprječavanja nereda
- Povjerljivosti informacija
- Očuvanja autoriteta i nepristranosti sudbene vlasti.²⁵

7.2. CENZURA U MEDIJIMA

Cenzuru bismo mogli definirati kao postupak nadziranja slobode izražavanja. Obuhvata službenu kontrolu javnih publikacija, kaznenih djela, filmova, radio i TV emisija itd., a sve to da bi se spriječilo objavljivanje ili propagiranje nečega što vrijeđa javni poredak, moral, što je štetno po interese države, vladajuće klase i privilegiranih krugova, što dovodi u opasnost uspjeh ratnih ili diplomatskih napora. Vlast je uvijek težila da se usmjeri i ograniči ljudska misao, pa je zato cenzura, kao sredstvo postizanja tog cilja, star društveni fenomen, tj. konstanta ljudskog društvenog komuniciranja.

Za novinarstvo cenzura predstavlja kontrolu sadržaja štampe i emisija radija, televizije, agencija, nekog dokumentarnog filma kao i drugih oblika javnog informiranja. Cenzuru

---

²⁵ Sloboda izražavanja, zakon o medijima i novinarska kleveta, UPUTNICE I PRIRUČNIK ZA OBUKU ZA EUROPU, Internaational Press Institute, 2015, str. 13

najčešće vrše državni organi da bi ograničili ili spriječili da se objave informacije koje su suprotne interesima određene vladajuće grupe.

Autocenzura – kod samog novinara. Novinar sam odlučuje da li će nešto objaviti ili neće. Kad donese svoju odluku, on to sve izlaže uredniku koji opet vrši cenzuru. On odlučuje o tome da li će nešto pustiti ili ne, da li će nešto izmijeniti. Kod autocenzure država ne vrši intervenciju.

Vrste cenzure

Preventivna cenzura – odnosi se na pregledanje novinarskog materijala, tj. tekstova, audio ili video snimaka, fotografija, prije objavljivanja ili emitovanja nekog sadržaja.

Suspenzivna cenzura – odnosi se na reagovanje cenzora i stavljanja autora sadržaja pod udar zakona i pritisaka zbog objavljenog materijala.

Borba protiv cenzure kroz historiju

Borba za slobodu izražavanja, a koja je protiv cenzure, figurira kroz čitavu ljudsku historiju. Potreba da se ova ljudska sloboda zaštititi postoji još od kad se prenose informacije i poruke i od kada se koriste sredstva za komunikaciju. Na najvećem dijelu Novog vijeka, na tlu Europe, vodila se upravo borba protiv cenzure.

Slobodna riječ je sve više jačala u vrijeme razvoja komunikacionih sredstava koja su kasnije omogućavala brži prijenos poruka i veći broj primalaca. Moderan termin cenzure, usko je povezan sa izumom štamparske prese. Gutenbergovo otkriće štampe u 15. stoljeću omogućilo je dostupnost knjiga i novina za široku populaciju, ali je ono bilo i uzrok jačanju zabrana i cenzure. Štampa, ali i svi njeni sadržaji često su kontrolirani uz pomoć cenzure. Ovdje se osnovni problem odnosio na rasprostranjenost i ulogu državne cenzure.

Ideja da štampa mora biti slobodna doprinijela je širenju civilizacijskog procesa kojim društvena interakcija postaje obilježena većim samoobuzdavanjem pojedinaca i njihovom relativnom slobodom od neposrednog fizičkog nasilja.²⁶

Poslije tog Gutenbergovog izuma, sloboda izražavanja je bila pod kontrolom ili cenzurom vladajućih elita, a prije svega crkvenih krugova. Spaljivani su na lomači i knjige i njihovi autori zbog iznesenog stava koji nije bio u suglasnosti sa ustanovljenim dogmama.²⁷

---

²⁶ Koković Dragan, *Društvo i medijski izazovi*, NOVINARSKA BIBLIOTEKA, Novi Sad, 2007, str. 118

Od početka bilo je potrebno mnogo truda i borbe, kako intelektualne tako i fizičke, i to u različitim društvima i na različitim nivoima, a sve to da bi se došlo do razvoja politika koja štite ljudska prava, uključujući i pravo na slobodu mišljenja i izražavanja.

Značajan doprinos u borbi protiv cenzure dao je i engleski književnik Džon Milton koji je u svom djelu „Aeropagika“, u 17. stoljeću, iznio jednu od najboljih odbrana slobode mišljenja i ustao protiv cenzure koja je tada bila na snazi u Engleskoj. Nakon njega, još jedan Englez, ovaj put filozof, Džon Stujart Mil, u svom djelu „O slobodi“ se zalaže za slobodu misli i izražavanja. Mil smatra da se zabranom nekog mišljenja ne može ništa dobiti i da se do istine može doći samo ako se dozvoli potupna i slobodna diskusija o svim aspektima neke teme ili problema.

Mediji kao objekti cenzure

Po Majklu Skamelu cenzura djeluje kroz podvrgavanje kontroli unutrašnjih i spoljašnjih izvora informisanja. Pod unutrašnjim izvorima informisanja podrazumijevaju se: štampa, radio-televizija, izdavaštvo i obrazovanje. Spoljašni izvor informisanja su: PTT veze, spoljašni radio-televizijski programi i useljavanje, iseljavanje i režim putovanja preko državne granice.²⁸

Za samog cenzora nije bitan samo sadržaj koji će da cenzuriše, bitna mu je i priroda medija kojim se taj sadržaj prenosi, jer nemaju svi prenosioci poruka jednaku moć ubjeđivanja. Mete cenzure su i radnici u medijima, pogotovo urednici, izdavači i novinari.

Cenzura štampanih stvari odnosi se prije svega na novine i časopise, a onda i na knjige. Radio je jedno od najraširenijih sredstava masovnog komuniciranja i značajan je izvor informacija. Funkcionira isto kao i štampa, ali je njegov rad dodatno regulisan brojnim pravilima i direktivama, a oni variraju od zemlje do zemlje. Sve radio stanice moraju da imaju dozvolu za rad i svoju frekvenciju koju im dodjeljuje država. Dodjeljivanje ovih dozvola prati i postavljanje uslova koji mogu da se tiču ukupne političke i vrijednosne orijentacije medija. Uobičajeno je da se zabranjuje emitovanje određenih sadržaja. Televizija je najpopularniji i najmoćniji medij danas. Televizijski program je teško pratiti sa stanovišta cenzorske prakse i to zbog raznih izmjena programa, skupih tehnika snimanja, uređivačke prakse, teškoća koje

---

²⁷ http://www.media.ba/bs/magazin-novinarstvo/sloboda-izrazavanja-kao-ljudsko-pravo?fbclid=IwAR1McAw8d_DL-4LL-HT6zHa3L8P4rIH0teqFd9jaSpSAXYKVDtFOJiONoEw preuzeto dana 27.03.2019.

²⁸

http://pansweb.com/index.php?option=com_content&task=view&id=95931&Itemid=16&fbclid=IwAR3ybNsXKGbCPNJ0tW7Nhi6msjvrf-NjqViEYMHTjx0P-Vel4_nNoewPieQ preuzeto dana 27.03.2019. g.

nastaju u pribavljanju originalnog materijala... U većini zemalja televizija je pod kontrolom države, a tamo gdje to nije tako postoje određeni pravilnici koji su izdati od strane vlade, ili nezavisna uređivačka tijela koja izdaju smjernice organizacijama koje emitiraju program.

Mogli bismo reći da su se danas masovni mediji pretvorili u veliku industriju sa megakapitalom. To možemo vidjeti po tome što su radijske i televizijske stanice i mreže, novine i neke velike filmske kompanije, postale takve da danas predstavljaju korporacije koje rade za profit. Danas cenzura nad medijima koju sprovodi vlada predstavlja mnogo manji problem od cenzure koju sprovode korporacije.

Kristalno je jasno da globalni medijski sistem daje ono što traže najveće medijske firme, njihovi akcionari i oglašivači. „Ovde smo da služimo oglašivačima“, kaže Majkl Džordan, glavni izvršni direktor Westinghousa.²⁹

Funkcioneri televizijskih mreža sprječavaju da se na ekranima pojavi bilo šta što oni smatraju suprotnim interesima svoje korporacije. Cenzuru sprovode rukovodioci komercijalnih medija i komercijalne propagande koji često mijenjaju sadržaje TV programa i sprječavaju objavljivanje ključnih informacija.³⁰

Velika Britanija je kolijevka modernog načela slobode štampe. S obzirom na to Džon Kin navodi četiri argumenta:

Teološki pristup – kritikovao je državnu cenzuru u ime razuma koji je pojedincima podario Bog.

Pravni pristup – ovdje se polazi od argumenta da upravljanje štampom treba da se rukovodi pravom pojedinaca. Prema liberarnoj državnoj doktrini država mora da bude odvojena od poslova javnog komuniciranja, a sloboda štampa bi trebala da bude definisana kao jedna od individualnih u pravnih sloboda građana.

Utilitaristički pristup – ovaj pristup svaku državnu cenzuru proglašava despotskom vladavinom. Tako Bentam smatra da su najbolje vlade i najbolji zakoni oni koji donose sreću najvećem broju ljudi.

Pristup sa apeкта javne rasprave – rukovodi se idejom dolaženja do istine i to kroz javnu raspravu među građanima.

---

²⁹ Edvard S. Herman i Robert V. Mekčesni, prevela Nada Siljanović-Donati, *Globalni mediji*, CLIO, 2004, str. 96

³⁰ Koković Dragan, *Društvo i medijski izazovi*, NOVINARSKA BIBLIOTEKA, Novi Sad, 2007, str. 119

8. FENOMEN JEZIKA

8.1. PRIMJER JEZIKA MEDIJA

Iako se jezik često određuje kao komunikacijsko sredstvo, odnosno medij koji posreduje između pošiljaoca i primaoca, jezik kao medij ima poseban status koji jedini može oblikovati, prenositi i čuvati obavijesti o različitim sferama stvarnosti, kako unutrašnje, odnosno duhovne, tako i vanjske, odnosno materijalne.

Medijima, pogotovo novim medijima, olakšana je komunikacija sa stanovišta njene brzine i fleksibilnosti u smislu prevazilaženja stvarnih vremenskih i prostornih barijera. Danas su sve učestaliji elektronski časopisi, pretraživanje informacija o aktuelnim događajima tako što se u pretraživač unese ključna riječ. Sve se više čitaju vijesti sa internetskih portala te javnost na taj način biva informirana o aktuelnim događajima par minuta nakon njihovog događanja. Nema više čekanja Dnevnika na televiziji da biste vidjeli pregled dana. Prema tome mogli bismo reći da javnost postaje „javnost klikanja“. Samo jednim klikom miša možemo saznati šta se dešava trenutno na drugom kraju svijeta. To dovodi do spoznaje da više ni fizička udaljenost ne predstavlja smetnju u bilo kojem smislu pa i u informiranju javnosti. Ta potreba za informacijama stvara ovisnost o internetskim tehnologijama, koje s jedne strane nude mnoge prednosti, a opet, imaju i mane. Nama u 21. stoljeću je teško zamisliti da su nekada trebali dani ili mjeseci kako bi se došlo do neke nove informacije dok sada imamo sve „servirano“ i lahko dostupno bez obzira na to gdje se nalazimo.

Što se tiče javnog servisa važno je reći sljedeće: „mediji javnog servisa nalaze se u neugodnom procjepu između države... i komercijalne radio-difuzije i ta situacija koja proizilazi iz potrebe države da posjeduje svoj medij, s jedne strane, i potrebe i države i medija da medij egzistira na tržištu, s druge strane, stavlja u situaciju da trpi izravne utjecaje.“³¹

Nakon što je zakonski uređen javni RTV sistem u maju 2002. godine, donesen je Zakon o osnovama Radio-televizijskog sistema i o javnom radio-televizijskom servisu Bosne i Hercegovine. Ovaj zakon je veoma bitan, a posebno segmenti koji se odnose na razvoj demokratije i profesionalizma u novinarstvu. U tom smislu najvažnije činjenice su:

- Da zakon postoji

---

³¹ Grbo Amila, *Mediji i demokratizacija društva*, Fakultet političkih nauka Sarajevo, Sarajevo, 2009, str. 146

- Da zakon respektira državu, njeno ime, suverenitet i obaveze prema javnosti
- Da zakon respektira potrebe građanina-konzumenta i da u tom smislu respektira jednakost među njima
- Da zakon uređuje obavezu medija (profesionalizam) i obavezu građanina koji posjeduje TV prijemnik
- Da zakon afirmira javno svojstvo emitera na svim nivoima, propisujući restriktivno pravo utjecaja parlamenta – vlade kao i njihove obaveze i odgovornost
- Da zakon posebno apostofira temeljna programska načela
- Regulira komercijalna pitanja
- Nalaže zaštitu intelektualnog vlasništva
- Određuje mjesto u uogu Regulatorne agencije za komunikacije³²

Što se tiče medija javnog servisa u Bosni i Hercegovini gdje ubrajamo Federalnu televiziju i Radio-televiziju Bosne i Hercegovine, treba reći da su to jedini državni mediji u Federaciji Bosne i Hercegovine. U javnom servisu koriste se tri jezika koja su međusobno razumljiva i veoma slična i koja se koriste na teritoriji Bosne i Hercegovine, a to su: bosanski, hrvatski i srpski jezik. Službena pisma Bosne i Hercegovine su latinica i ćirilica pa ovi mediji, tj. FTV i BHRT, shodno tome koriste oba pisma prilikom informiranja javnosti. Također, u ovim medijima zaposleni su novinari bez obzira na njihovu nacionalnost. Tako da tu možemo vidjeti novinare koji su Bošnjaci, Hrvati ili Srbi.

Jedan primjer jezika medija, koji se desio upravo na javnom servisu, tačnije na Radio-televiziji Bosne i Hercegovine, mnogi su nazvali govorom mržnje. To je bio slučaj novinarka BHRT-a Svjetlane Topalić. Spomenuta novinarka koja je urednica i producentica Radio-televizije Bosne i Hercegovine, 9. januara 2019. godine je čestitala na svom Twitter profilu Dan Republike Srpske riječima „Srećan ti rođendan, Republiko!“. Tu vijest je prvi prenio portal radiosarajevo.ba i to 9. januara.

Kako navodi spomenuti portal, njihovu redakciju su kontaktirali zaposlenici BHRT-a, ali i brojni građani Bosne i Hercegovine koji su razočarani da „jedna novinarka javnog servisa,

---

³² Grbo Amila, *Mediji i demokratizacija društva*, Fakultet političkih nauka Sarajevo, Sarajevo, 2009, str. 152-153

koja je ujedno na državnim jaslama, čestita neustavni dan, te da uredno prima plaću s leđa građana ove države.“³³

Pored toga, tokom objavljivanja priloga toga dana, s obilježavanja neustavnog dana RS-a, novinari su prilikom izvještavanja govorili – dan RS-a bez riječi *neustavni*. To je izazvalo brojne reakcije u Bosni i Hercegovini.

Istu vijest je 10. januara prenio portal *frontal.ba* gdje se navodi da je poruka već spomenute novinarke Topalić izazvala brojne negativne reakcije i komentare javnosti.³⁴ Dalje se navodi da je Topalićeva napisala još jednom: „Hoćete opet?! Srećan ti rođendan, Republiko!“, da bi potom oštro poručila svima: „Za sve vas koji imate vremena da rovite po mom profilu i mislite da ste otkrili toplu vodu, poruka: bolje vam je da nešto konstruktivno radite, a ne da zovete novinare i cičite zbog mojih tvitova.“ Mediji u Federaciji su osudili ovaj postupak tako što su ga nazvali „skandaloznim“. U istom članku na portalu *frontal.ba* navodi se da je Svjetlana obrazložila svoj postupak navodeći da „nije nezakonito čestitati rođendan, a da je riječ republika sadržana u nazivu Republika Srpska“. Ona je također navela da u njenoj čestitki nema nikakve mržnje dok su komentari upućeni njoj čista mržnja.

Kako navodi portal *klix.ba*, 10. januara 2019. godine javni servis BHRT se oglasio povodom istupa novinarke Svjetlane Topalić, gdje su poručili da će se ispitati cijeli ovaj slučaj. Napominju da menadžment BHRT-a nije zabranio korištenje termina *neustavan* u izvještavanju o obilježavanju 9. januara.³⁵

I portal *oslobođenje.ba* je istog dana prenio istu vijest uz informaciju i da je iza novinarke Svjetlane još jedna uposlenica čestitala neustavni dan RS-a. Ovaj portal je nekoliko dana kasnije, tačnije 28. januara 2019. godine, prenio informaciju da je urednik informativnog programa BHT-a Marko Radoja smijenio Topalić sa mjesta urednice i voditeljice Dnevnika 2. Tu istu vijest je Topalić demantovala na svom Twitter profilu.

---

³³ Detaljnije o ovome pogledati na linku https://www.radiosarajevo.ba/metromahala/lica/topalic-nije-jedina-i-direktorica-bhrt-a-cestitala-neustavni-dan-rs-a/323794?fbclid=IwAR2hkQPJf6dIOH_9cPPyehqMKhrMebkeRFb_qf93HwsNOSPol1vk74eiDOg

³⁴ Detaljnije o ovome na linku <http://www.frontal.ba/novost/95051/slucaj-novinarke-bhrt-svjetlane-topalic-da-li-je-zabranjeno-cestitati-9.januar?fbclid=IwAR1tRvG9QzyRlfl0-XCAih1JDnYvVNaZjAy-mgTOPtbJ6POBkW24OFIGu-c>

³⁵ Za više informacija o ovome pogledati https://www.klix.ba/vijesti/bih/bhrt-o-istupu-urednice-povodom-dana-rs-a-ispitat-cemo-slucaj-termin-neustavno-nismo-zabranili/190110094?fbclid=IwAR0Z0ZjHbl3gQsXRCCEjKa1ZORDYm1_Ud2-jiMXz8Q8VSdcnj7lrXqVqBog

Na portalu klix.ba 27. januara, mogla se pročitati vijest da je gore spomenuti urednik informativnog programa za ovaj portal potvrdio da je novinarka Topalić smijenjena.³⁶ Iako je javnost osudila Topalić, možemo reći da se ništa nije desilo, ona i dalje radi. Uopće nije adekvatno i zakonski sankcionisana jer je prema pisanju bosanskohercegovačkih portala dotična novinarka nastavila sa radom, ali sada na portalu BHT-a.

Cijela priča oko ovog slučaja bila je praćena u javnosti i izazvala je brojne reakcije, kako medija tako i same javnosti. Onaj ko je pratio ovaj slučaj u cijelosti mogao je vidjeti da su te reakcije uglavnom bile negativne jer 9. januar, Dan RS-a, nije definisan ustavom. Ustavni sud BiH nastavlja plenarnu sjednicu na kojoj se očekuje konačna odluka oko proglašenja ovog dana ustavnim.

8.2.1. GOVOR MRŽNJE

S obzirom na to da su mnogi građani ovaj slučaj okarakterisali kao govor mržnje, važno je da ovdje istaknem i šta je to zapravo govor mržnje. Danas ne postoji neka općeprihvaćena definicija govora mržnje, ali možemo reći da postoje različiti aspekti govora mržnje. Za jednu od najjasnijih i najjednostavnijih definicija govora mržnje, mogli bismo reći da je ona od Samula Walkera koji smatra da je govor mržnje svaki oblik izražavanja koji se smatra uvredljivim za bilo koju rasnu, religijsku, etničku ili nacionalnu skupinu.

Mogućnost ostavljanja komentara ispod tekstova na portalima i postovima društvenih mreža, kakav je bio slučaj u gore navodenom primjeru, otvorila je prostor svima onima koji žele da šire neke radikalne ili ekstremističke, političke, nacionalističke ideje. Zahvaljujući upravo društvenim mrežama to ljudi mogu da rade anonimno ili pod pravim imenom i prezimenom. Tako je javnost Bosne i Hercegovine osudila taj događaj proglašivši ga govorom mržnje.

Prema Pravilima za komentare posjetilaca online medija³⁷ urednici moraju da vode računa da se u komentarima ne nađu uvredljivi sadržaji, govor mržnje ili neke prijetnje, bez obzira na to što komentari nisu urednički sadržaji. Na taj način, mediji bi sami trebali da regulišu ponašanje svojih posjetilaca, a oni to čine tako što banuju korisnika ili jednostavno uklone taj neprihvatljiv komentar. Međutim, to se ne događa uvijek. Razlog tome je možda nedostatak stalnog nadzora svega što se napiše ili, što mnogi ne žele priznati, to što slobodno komentarisanje dovodi do veće čitanosti tog portala.

---

³⁶ Detaljnije pogledati link https://www.klix.ba/vijesti/bih/svietlana-topalic-zbog-tvitova-o-danu-rs-a-smijenjena-s-pozicije-urednice-i-voditeljice-dnevnika-bht1/190127092?fbclid=IwAR07rMnAS_bZmM4IzuCf2Z9Hy-Od48Db2kjLABN6ZAX0PUgipTwKvRqyx

³⁷ Sva pravila se mogu pronaći na internet stranici Vijeća za štampu Bosne i Hercegovine

Govor mržnje se manifestuje kroz:

1. stvaranje prezira prema određenom licu ili grupi
2. stvaranje negativnog stereotipa prema određenom licu odnosno grupi
3. podsticanje diskriminacije i neprijateljstva
4. osudu okoline prema određenom licu ili grupi
5. izazivanje osećanja nesigurnosti i straha kod određenog lica/ili pripadnika određene grupe
6. nanošenje fizičkih i psihičkih bolova određenom licu odnosno pripadniku određene grupe
7. upućivanje pretnji određenom licu odnosno grupi
8. podsticanje i izazivanje nasilje prema određenom licu ili grupi
9. stvaranje osećaja kod velikog dela građana da je takvo ponašanje prema određenom licu/grupi društveno poželjno i opravdano
10. izazivanje osećaja kod širokog kruga građana da će takvo ponašanje biti tolerisano, i neće biti predmet odgovornosti.³⁸

O govoru mržnje možemo čuti da on nije problematičan nego da ustvari predstavlja još jedan oblik slobode izražavanja. Međutim, on nije zaštićen načelom slobode izražavanja i ne trebamo ga tolerisati u javnom prostoru.

Govoriti o jeziku mržnje u bosanskohercegovačkim medijima je jedan od najvećih izazova koji se postavlja pred one koji odluču da o tome govore. Uvijek postoji bojazan, ta doza straha da i sami upadnu u zamku jezika mržnje. Postoje različiti stavovi i mišljenja o tome šta se sve može ubrajati u ovu kategoriju komuniciranja i izražavanja.

Primjer:

Kao još jedan konkretan primjer govora mržnje uzela sam vijest koju je objavio Dnevni avaz, 06.05.2018. godine uz naslov „Dramatično u centru Sarajeva: Migranti tuku i pljačkaju“. Vezano za migrante mogli smo čitati niz diskriminirajućih izjava bosanskohercegovačkih zvaničnika i pristrasnih medijskih članaka o migrantima. Tako se i ovaj događaj okarakterisao kao govor mržnje gdje mediji, u ovom slučaju Dnevni avaz i autorica članka S. Kurt, na senzacionalistički način pišu o stanju u improvizovanom kampu u parku, preko puta Vijećnice, gdje se koristila huškačkim terminima (kao npr. rulja). Autorica se pri tome pozivala na neprovjerene navode javnosti o svakodnevnim nasilnim incidentima. Ministarstvo sigurnosti BiH nije obavještavalo građane o svom radu na ovom polju. Kako navodi

---

³⁸ <http://www.mc.rs/govor-mrznje-na-internetu.3542.html> preuzeto dana 27.04.2019.

Mediacentar „istupi čelnika ovih institucija, naprotiv, zasnovani su na uvjeravanju javnosti da se radi o 'lažnim migrantima', osobama koje kroz BiH samo prolaze i koje su u našu državu došle da se 'odmore', uživaocima 'raznih opijata i narkotičkih sredstava' koji predstavljaju 'zdravstveni rizik' i 'ne žele biti smješteni u postojeći smještaj, nego žele smještaj u centru Sarajeva'.³⁹

Širenju ovakve ksenofobije i rasizma dodatno doprinosi izvještavanje bosanskohercegovačkih medija koje je neetično, a sve u cilju da bi privukli što više korisnika, tj. čitatelja.

NA LICU MJESTA

Dramatično u centru Sarajeva: Migranti tuku i pljačkaju

S. KURT

06.05.2018 15:21

Najnovije

Najčitanije

2 min

Liverpul zaludio i Lidiju Bačić: Smisao je pisao na Salahovoj majici

9 min

Regionalna rijaliti zvijezda: Miki Đuričić imao saobraćajnu nesreću, hitno prevezen na VMA

11 min

Dodik uputio čestitku građanima BiH povodom 9. maja

19 min

Komšija Turčina koji je

Slika br. 2, Dnevni avaz, 06.05.2018. godine

Tako se u ovom tekstu i sloboda govora iskorištava u svrhu istupanja u javnost sa diskriminatornim izjavama. To pokazuju i podnaslovi ovog teksta „Mutni poslovi“ i „Ima i droge“ koji ukazuju na to da građani u Sarajevu imaju razloga za paniku, s obzirom na to da migranti stvaraju prijetnju sveopćoj sigurnosti u Sarajevu. U ovom tekstu se opisuje i krađa koju su migranti naovdno počinili i to pred reporeterima Dnevnog avaza, međutim tu se ne daje objašnjenje zašto ta krađa nije prijavljena policiji. Ovaj tekst prati i fotografija osobe

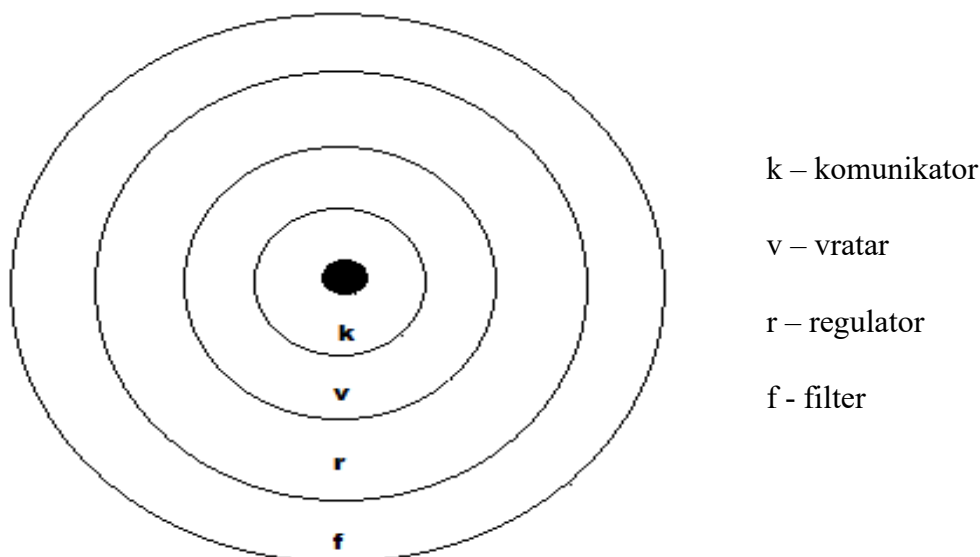
³⁹ <http://www.media.ba/bs/vijesti-i-dogadaji-vijesti/mediji-pomazu-institucijama-siriti-ksenofobiju-prema-izbjeglicama-i> preuzeto dana 08.05.2019.

bijele boje kože okruženog migrantima koji su tamnije boje kože.⁴⁰ Tom fotografijom javnosti se daje privd ugroženosti građana i stranaca.

8.3. IZVOR INFORMACIJA

Informacije se u javnost šalju preko medija koji predstavljaju posrednike u komunikacijskom procesu. Da bi se uočile osnovne odlike procesa masovnog komuniciranja koji uključuje masovne medije, potrebno je razviti određeni model koji je kasnije predložio Džon Vivijan i koji se sastoji od niza koncentričnih krugova.

U centru tog modela nalazi se upravo IZVOR koji enkodira informacije i on je ovdje predstavljen kao tačka. U obliku niza koncentričnih krugova predstavljeni su ostali elementi komunikacionog procesa gdje se koriste masovni mediji, a to su: komunikator, vratar, regulator i filter.

Slika br. 3 Koncentrični model masovnog komuniciranja (prema Džonu Vivijanu)

KOMUNIKATORI - su određene grupe profesionalaca, novinara. Oni obrađuju izvornu informaciju tako što je pretvaraju u vijest i prikazuju u obliku nekog novinarskog teksta ili je predstavljaju u radijskim ili televizijskim emisijama.

VRATARI – u svaki proces (izdanje novina, TV ili radio program) uključeno je na desetine, ponekad i stotine pojedinaca. Svako od njih ko može da zaustavi ili izmjeni informaciju na

⁴⁰ <https://avaz.ba/vijesti/bih/375453/dramaticno-u-centru-sarajeva-migranti-tuku-i-pljackaju> preuzeto dana 08.05.2019.

njenom putu do auditorijuma u ulozi je vratara.⁴¹ Urednici su u toj ulozi zato što su oni ti koji odlučuju koje će od informacija koje oni posjeduju i kojima raspolažu biti emitovane, a koje zanemarene. Medij je taj koji je posrednik u komunikaciji i zato oni mogu dodati, izbaciti ili čak promijeniti određene iskaze ili sadržaje. Upravo zbog toga javnost može doći do informacija koje nisu adekvatne, odnosno do toga da od jedne informacije ispadne neka druga. Tako neke informacije mogu biti posebno istaknuti, a neke druge potisnuti ili čak sasvim izostaviti.

REGULATORI – su ti koji također utječu na sadržaj informacija, ali se oni nalaze izvan medijskih institucija. Tu se mogu ubrajati sudovi koji pokreću postupke i donose presude u slučaju kršenja zakona o informisanju.

FILTERI – kada poruka dođe do primaoca na njeno dekodiranje djeluju različite vrste filtera. To su prije svega *informacioni filteri* kao što je jezik i repertoar simbola kojima raspolažu primaoci poruka. Uspješnost komunikacije se dovodi u pitanje ako je ta komponenta različita kod pošiljaoca i primaoca. Tako naprimjer ako se emitira emisija na stranom jeziku i ona nije jasna gledaocu, onda je on ograničen samo na vizuelnu komponentu koja često nije dovoljna za razumijevanje cjelokupnog sadržaja emisije. Postoje i *fiziološki filteri* koji podrazumijevaju neku fizički nedostatak kao što je naprimjer vid ili sluh koji otežavaju prijem informacija. Tome se može dodati i umor koji dovodi do pada koncentracije. *Psihološki filteri* su sadržani u emocijama primaoca informacija.

Masovni mediji imaju sposobnost širenja informacija i izvan okvira javnosti koju pokrivaju. Informisanjem o događajima i pojedincima mediji im pridaju značaj koji se prelijeva i unutar primarnih javnosti.

Opseg, intenzitet i trajanje informacije (o nekom događaju ili ličnosti), kao elementi njene važnosti, zavise u prvom redu od vratara, a zatim i od regulatora.⁴²

Pored navedenog modela, Frace Vreg je razvio svoj model koji se približava teorijskom konceptu informaciono-komunikacionog sistema. Razlog tome je što je on razvojni model komunikacije analizira kao podsistem globalnog društva, ali ga i sagledava kao dinamičku cjelinu koja ima sposobnost predoblikovanja. Odnovna odlika ovog njegovog sistema jeste mijenjanje i sposobnost rekonstruisanja.

---

⁴¹ Radojković Mirosljub, Stojković Branimir, *Informaciono komunikacioni sistemi*, biblioteka MULTIMEDIA, Beograd, Clio 2004, str. 33

⁴² Radojković Mirosljub, Stojković Branimir, *Informaciono komunikacioni sistemi*, biblioteka MULTIMEDIA, Beograd, Clio 2004, str.35

Prema tome, Vreg razlikuje *morfostatičke* komunikacijske sisteme koji teže zatvorenosti i oni treba da održavaju ravnoteže koje već postoje u društvu. Pored tih, tu su *morfogenetski* sistemi koji za razliku od prvih teže otvorenosti i cilj im je usvajanje inovacija. Oni stalno i iznova narušavaju ravnotežu da bi je ponovo uspostavljali na višem nivou složenosti. Morfostatički sistemi karakteristični su po jednosmjernom protoku informacija od centra ka periferiji, dok je karakteristika morfogenetskih sistema dvosmjerna komunikacija.

8.4. JEZIK MEDIJA, JAVNOST, VLAST

Današnje društvo je nezamislivo bez medija masovnog komuniciranja koji se sa pojavom tehnologije sve brže šire. Publici je svaki medij zanimljiv jer je svaki od njih drugačiji i svaki zadovoljava određene potrebe medijskih konzumenata. Mediji su postali sastavni dio naših života, zahvaljujući njima društvo dobiva informacije o svijetu pa je tako njihov utjecaj na društvo neupitan. Mediji imaju veliku moć utjecaja na formiranje javnoga mnijenja, stavova, ali i ponašanja društva. Oni formiraju mišljenje pojedinaca, grupa, društva u cjelini, utječu na prosuđivanje, vrednovanje i održavanje potreba za informacijama iz različitih područja.

Glavni je cilj medija zadovoljavanje potrebe čovjeka da bude obaviješten o važnim društvenim procesima i svim relevantnim događanjima, a preko medija se prenose informativni, edukativni i zabavni sadržaji koji imaju utjecaj na svaku osobu. Pozitivan utjecaj medija ogleda se u stjecanju znanja i umijeća, usvajanju znanstvenog i kulturnog nasljeđa, bogatstvu moralne i socijalne dimenzije te razvoju stvaralačkih sposobnosti.⁴³

Mediji predstavljaju najutjecajnije posrednike u formiranju općih interesa, vrijednosnih i političkih orijentacija građana, pa je jasno što je pozornost naučne zajednice i javnosti usmjerena masovnim medijima s obzirom na to da su to fenomeni koji imaju snažan utjecaj na društvo. Mediji su dužni da, odabirom važnih tema i njihovom stručnom obradom, pomažu građanima da se snađu u vlastitom političkom životu.

S obzirom na to da živimo u vremenu u kojem ima sve više informacija, a sve manje znanja, savremeni teoretičari medija kažu da se u njihovom istraživanju može krenuti i od pretpostavki da informacija možda proizvodi smisao, ali ne uspijeva nadomjestiti naglo gubljenje značenja. Danas je čovjek u stalnom kontaktu sa medijima, a pogotovo elektronskim. Mediji su nosioci informacija, ali i lažnog smisla, uvlače nas u svoje tokove i podmetnu nam

---

⁴³ Jurčić Daniela, *Teorijske postavke o medijima – definicije, funkcije i utjecaj*, 2017, stručni članak

priču tako da imamo potrebu za komunikacijom. To znači da javnost možda i nema neku želju da nešto gleda, ali nakon što su nam mediji iscenirali tu želju, nerijetko se dešava da povjerujemo u nju. Tako se stvara jedna vrsta anti komunikacije ili lažne komunikacije. S druge strane, utjecaj medija je ograničen sve do trenutka dok se ne plasira neka nova vijest ili nam misli zaokupi neka druga važnija stvar ili događaj. Prema tome, mediji i društvo su međusobno ovisni. Društvo je uvijek željno nekih novih saznanja, a mediji žele što prije da plasiraju novu vijest, zanimljivost ili neki događaj. Živimo u društvu gdje neka nova informacija uvijek zasjenjuje onu staru. S vremenom, pojedinci i društvo postali su znatiželjniji tako da će prije nego što povjeruju prvoj informaciji za vijest koju su čuli, ići provjeriti na više različitih izvora kako bi potvrdili tačnost iste i zadovoljili svoju želju za nekim novim saznanjem. Međutim, svakom pojedincu ostaje na raspolaganju odluka da li želi dopustiti da padne pod utjecaj medija ili ne.

Mediji prenose poruke, ali su i transferi kulture, politike, mediji su puno više od sredstva i oni stvaraju kulturu.

Što se tiče medijske kulture u Bosni i Hercegovini, profesorica Fahira Fejzić – Čengić navodi da je: „Medijska kultura trajniji, dinamičan odnos medija prema kulturi, tradiciji, vjeri, literaturi, etici, identitetu na način stalne redefinicije, redeskripcije, obnavljanja, znavljanja, selekcije ovih elemenata društvenosti i sebe samih.⁴⁴

8.4.1. Odnos medija i vlasti, odnosno politike

Već u 20. stoljeću mediji su većem broju ljudi i veći dio vremena počeli biti primaran izvor političkih informacija. Politika i mediji počeli su se međusobno preplitati. Za društveni sistem je najvažnije da mediji vezuju pažnju javnosti, da stvaraju mehanizme za kanalisanje i usmjeravanje nezgodoljstva.

Mediji, javnost, a posebno politika u demokratskim društvima nalaze se u konstantom procesu promjene. Komunikacija je posebno značajna u društvu, a putem komunikacije i prijenos informacija. Prema tome, osnovna demokratska funkcija medija jeste da se informišu građani. Također, bez medija su nezamislive sve izborne kampanje, parlamentarne prepirke, demonstracije, masovni pokreti kao i druge važne pojave društveno-političkog života.

Prema Thomasu Meyeru doprinos masovnih medija demokratskoj komunikaciji i kulturi je:

1. opsežno i odmjerenom izvještavanje,

---

⁴⁴ Fejzić – Čengić Fahira, *Medijska kultura u Bosni i Hercegovini*, Connectum, Sarajevo, 2009, str. 221

2. usredotočenost na činjenice,
3. istinitost u sadržaju, stilu i oblicima reproduciranja,
4. način prezentiranja koji omogućuje svim građanima da sudjeluju u javnoj komunikaciji ⁴⁵

Mediji i politika susreću se na spektaklu kao najznačajnijem obliku izražavanja savremenog društva i kulture.⁴⁶ Spektakli se organizuju da bi ljudi zaboravili svoju svakodnevnicu, a mediji koji prenose spektakl osmišljaju život većeg broja ljudi. Mediji se na taj način fokusiraju na ono što se događa oko politike.

Politika i oni koji usmjeravaju javno mnijenje u prvom redu računaju na masovne medije i na njihovu moć. Mediji na politiku djeluju svojom informacijskom moći i ekonomski značajem. Općenito gledano, mediji i vlast, odnosno mediji i politika, tj. političari danas se uzajamno pomažu. Pored toga što ti subjekti pomažu jedni drugima mogli bismo reći da taj odnos ipak malo naginje u korist medija. Znamo da bi politika teško opstala bez medija, a mediji bez politike sigurno ne bi propali, ali bi u svakom slučaju bili dosta zakinuti. S obzirom na to, kao što sam već navela, mediji informiraju javnost o politici i političkim temama. Oni ne samo što poruke političkih organizacija prenose javnosti nego ih i mijenjaju kroz različite procese kreiranja vijesti i interpretacije. U tom prijenosu informacija mediji bi trebali izvještavati objektivno, kritički i s distance sve političke teme i događaje. Oni su i prenosioci važnih političkih odluka. Tako možemo reći da sve političke odluke koje donesu ljudi na vlasti ako nisu bile popraćene u medijima, kao da se nisu ni dogodile. Poruke koje budu iznesene u javnosti stvaraju sliku o našoj državi, državnoj vlasti, vladi, strankama i parlamentu. Mediji posreduju u političkim odlukama te na taj način doprinose formiranju aktuelne politike, a onda tu odluku prezentiraju javnosti. To znači da je njihova uloga dvostruka.

Bez obzira na sve, mediji prilikom svog izvještavanja i prenošenja informacija javnosti trebaju biti objektivni. Objektivnost ovdje podrazumijeva sljedeće: „...jasno distanciranje novinara od mišljenja izraženih u političkim raspravama, te odlučnost da se izražavanje mišljenja ne miješa s izvještavanjem o činjenicama.“⁴⁷

---

⁴⁵ Čerkez Ivana, *Osnovna obilježja medijske komunikacije u demokratskoj kulturi*, 2009, str. 3, stručni članak

⁴⁶ Koković Dragan, *Društvo i medijski izazovi*, NOVINARSKA BIBLIOTEKA, Novi Sad, 2007, str.105

⁴⁷ McNair Brian, *Uvod u političku komunikaciju*, (preveo Davor Stipetić), Fakultet političkih znanosti u Zagrebu, Zagreb, 2003, str.54

8.4.2. Jezik medija u Bosni i Hercegovini

Svaki medij svoje poruke oblikuje u skladu sa normom u vlastitom jeziku kao i gramatici te je stoga potrebno vidjeti kako funkcioniraju znakovi i simboli u medijima. Treba znati naučiti „čitati“ medije i to je jedan od najvažnijih ciljeva medijske pedagogije jer mediji ne prezentiraju stvarnost, već je reprezentiraju. U takvom medijskom okruženju gdje se tradicionalni mediji isprepliću s novim tehnologijama s pravom se može reći da masovni mediji postaju sastavni dio naših života. Samim tim, možemo reći da mediji upravljaju našim životima kao i našim vremenom. Oni oblikuju mišljnje publike, utječu na ukus i odabir kulturnih i drugih sadržaja. U skladu s tim, mediji nerijetko neposredno kreiraju jezičke navike svoje publike.

Savremeni jezik medija – novina, radija, televizije i interneta, upućen je velikom broju ljudi i rezultat je dodira javnog i privatnog. Tu postoji šarolik preplitaj funkcionalnih stilova jezika, tj. administrativnih, razgovornih, naučnih i književnoumjetiničkih obilježja, gdje se jezik medija ne može jednoznačno odrediti samo svojom pripadnošću publicističkom stilu.

U današnjici, medijska kultura je dominantna kultura naše svakodnevnice – prosječan bosanskohercegovački građanin provodi više od trećine svoga ukupnog vremena uz slušanje radija, čitanje novina, gledanja TV-a ili filma, idući u kupovinu i predajući se čarima medijske kulture. Ta moćna i rasplinuta mas-medijska produkcija kolonizira društvo i klasičnu kulturu, namećući im se oboma – društvu i kulturi kao glavna matrica, matica, kao „mainstream“ kultura i „mainstream“ društvo.⁴⁸

McLuhan je tvorac čuvene izreke „Medij je poruka“. Mnogi naučnici ovu McLuhanovu poruku tumače na način da se mediji i poruke ne mogu tek tako razdvojiti i proučavati kao odvojeni segmenti. To se može reći i za jezik kao medij. Jezik je neodvojiv segment od medija i od čovjeka. I sam jezik je poruka, i kao lingvistički fenomen i kao konktetni jezik.

Kada govorimo o medijima i njihovom jeziku važno je istaći to da oni prenose informacije onako kako ih oni vide, to znači da određena vijest ne mora biti nužno ono što se zaista dogodilo. Mediji mogu prenijeti vijesti onako kako njima odgovara, tj. mogu izvući neke stvari i informacije iz samog konteksta. Na taj način javnost počinje sumnjati u tačnost i provjerljivost tog medija. Svjedoci smo da neke vijesti određeni mediji ne prenesu nikako, vjerovatno zbog velikog broja informacija s kojima se danas susrećemo. Mnogim medijima je

---

⁴⁸ Fejzić – Čengić Fahira, *Medijska kultura u Bosni i Hercegovini*, Connectum, Sarajevo, 2009, str. 6

postalo važno da što prije objave neku vijest, da budu najbrži i ujedno prvi, a da vijest pritom i ne provjere. To kod javnosti može izazvati samo „kontraefekat“ jer se može desiti da nekoliko puta objave vijest koja nije provjerena i pritom bude neistinita, te na taj način javnost počinje gubiti povjerenje koje se vjerovatno gradilo godinama. Ukoliko informacija nije adekvatna mediji preko nje mogu utjecati na vlast, ali i na javnost i to na pogrešan način.

Mediji su posrednici u komunikaciji. S obzirom na to, oni prvi dolaze u kontakt sa informacijama koje primaju od različitih društvenih grupa. Prema tome, oni mogu dodati, izbaciti ili čak promijeniti određene iskaze ili neke sadržaje. U takvim slučajevima javnost može da dođe do informacija koje nisu adekvatne, odnosno može doći do toga da od jedne informacije ispadne potpuno neka druga. Tako oni mogu neke informacije posebno istaknuti i dati im veći značaj, a neke druge potisnuti ili čak sasvim izostaviti. S druge strane, mediji mogu generalizirati neke stvari prilikom izvještavanja.

Prilikom izvještavanja mediji trebaju obratiti pažnju na to koje riječi koriste. Tako ponekad prilikom plasiranja vijesti u javnost mediji mogu dodavati neke 'ljepše' riječi, a sve u svrhu ublažavanja onoga o čemu govore. Tako naprimjer, ukoliko se radi o nekoj potresnoj vijesti koju mediji prenose, oni u naslovu vijesti mogu koristiti 'blaže, nježnije' riječi kako bi na taj način publiku pripremili na ono što slijedi u daljem tekstu. Naprimjer, mediji su 06.02.2018. godine prenijeli vijest sa naslovom 'U Sarajevu obilježena 10. godišnjica ubistva dječaka anđeoskog lica'. To je svakako potresna vijest, ali kad pročitamo to 'anđeoskog lica' na trenutak nam odvuče pažnju od onog najgoreg, u ovom slučaju ubistva.

Novinari su preuzeli teret posla da pregledaju što veći broj informacija, da procjene koje su sa stanovišta društvenih interesa najznačajnije, ili koje zadovoljavaju pravo javnosti „da zna“; kako bi mnogo manji broj obradili i uz one koje su sami otkrili, upakovali u odgovarajuću medijsku formu, te aktom objavljivanja dopremili do građana.⁴⁹ U svom izražavanju putem medija, novinari s podjednakom važnošću ostvaruju komunikativnu i estetičku funkciju jezika, a prije svega potrebno je da plasiraju istinu. Novinari griješe kao i svi drugi ljudi. Razlika je u tome što su novinarke pogreške javne, svi ih vide i te greške mogu utjecati na javnost i vlast u velikoj mjeri. Svaki novinar teži ka tome da eventualne greške otkloni, a „najveće profesionalne pogreške jesu: PLAGIJAT: prepisivanje, zlobno i pogrešno

---

⁴⁹ Radojković Mirosljub, Stojković Branimir, *Informaciono komunikacioni sistemi*, biblioteka MULTIMEDIA, Beograd, Clio 2004, str. 173

interpretiranje; KLEVETA: uvredljive, netačne i neutemeljene optužbe; PRIMANJE MITA: u svakom pogledu ili shvaćanju.“⁵⁰

Mediji služe javnosti i treba da obezbjeđuju slobodan protok informacija i da zadovoljavaju komunikacione potrebe građana. Svjedoci smo da mediji često djelomično zadovoljavaju te potrebe. Često pišu o sadržajima koji nisu zanimljivi samoj javnosti ili se fokusiraju na samo određene grupe javnosti, a pritom zanemarujući sve građane kao jednu cjelinu. Mediji trebaju zapošljavati ljude različitih struka. Tako se tu trebaju naći ekonomisti, pedagozi, pravnici i ljudi drugih struka koji će pišući određene sadržaje doprinijeti boljem informisanju građana jer se oni bolje razumiju u teme određene struke i bolje „barataju“ pojmovima koji su vezani za tu struku od običnog novinara. Mediji trebaju omogućiti da se svačiji glas čuje podjednako, i glas onih na vlasti ali i svih građana bez obzira na njihove godine.

U našem društvu postoje problemi koje ne obuhvata vlast ni zakon pa se takvim problemima bavi **civilno društvo**. Po definiciji, civilno društvo predstavlja skup građana koji se udružuju dobrovoljno radi zagovaranja svojih zajedničkih interesa. U svoje aktivnosti najčešće uključuju volontere. Podrazumijeva aktivno građanstvo koje želi i izaziva promjenu u svojoj lokalnoj zajednici i društvu.⁵¹ Najkraće rečeno, civilno društvo predstavljaju građani koji se aktivno i slobodno upliću u sve sfere društvenog djelovanja. Na web stranici Ministarstva pravde Bosne i Hercegovine između ostalog navodi se da je „razvoj civilnog društva, odnosno nevladinog, neprofitnog, volonterskog i drugih sektora, kojima je zajednička sloboda udruživanja i djelovanja za opšte dobro, ujedno je jedan od prioriteta Bosne i Hercegovine u procesu evropskih integracija.“⁵²

Primjer 1

Kao prvi primjer jezika medija uzela sam primjer koji se jednim dijelom odnosi na migrante gdje su mediji prenijeli vijesti gdje su oni okrivljeni za napad na maloljetnika. Kasnije se ispostavilo da migranti ipak nisu krivi. Zahvaljujući medijima javnost je bila pogrešno informisana, a policija je odmah posumnjala da su počinioci ovog krivičnog djela migranti.

---

⁵⁰ Malović Stjepan, *Mediji i društvo*, ICEJ, Zagreb, 2007, str. 34

⁵¹ <http://www.udruga-mi.hr/forum/pojmovnik-civilnog-drustva/pojmovnik-civilnog-drustva/> preuzeto dana 08.05.2019.

⁵² http://www.mpr.gov.ba/organizacija_nadleznosti/civilno_drustvo/default.aspx?id=1559&langTag=bs-BA preuzeto dana 08.05.2019.

04.05.2019. godine sarajevski portal Klix.ba objavio je vijest da je u Sarajevu pretučen maloljetnik i da policija traga za napadačem. Kako ovaj medij navodi, iz Ministarstva unutrašnjih poslova saopćeno je da je maloljetnik zadobio teške tjelesne povrede.

Ubrzo nakon toga ovaj portal navodi da policija sumnja da su su počinioci ovog zločina migranti. Iz Ministarstva unutrašnjih poslova kantona Sarajevo navode kako je o ovom slučaju obaviješten Kantonalni tužilac u Sarajevu. Policija nastavlja rad na dokumentovanju krivičnog djela i pronalasku napadača.⁵³

O ovome događaju oglasio se i otac napadnutog i opljačkanog mladića koji je portalu Klix.ba potvrdio da su njegovog sina napali migranti. Dao je detaljan opis napada što je od samog početka nelogično jer nije bio prisutan na mjestu događaja. Rekao je da su napad izvršili migranti.

POKUŠAJ RAZBOJNIŠTVA < | >

Više osoba napalo 17-godišnjaka u Sarajevu, policija sumnja na migrante

Klix.ba
4.5.2019. u 09:49

187 komentara   474 dijeljenja

MUP KS
razbojništvo
fizički napad

Slika br. 4, portal Klix.ba 04. 05. 2019. godine

⁵³ Više o ovoj temi pogledati link <https://www.klix.ba/vijesti/crna-hronika/vise-osoba-napalo-17-godisnjaka-u-sarajevu-policija-sumnja-na-migrante/190504014>

Naslov na prethodnoj slici je koncipiran tako da prouzrokuje negativnu percepciju migrantske populacije u Sarajevu kod strane javnosti te predstavlja primjer predrasude. Uzrok toga je neznanje i stvaranje dodatnih barijera po pitanju rješavanja migrantske krize.

Ova vijest je danima bila zastupljena u raznim medijima, a tek nakon šest dana objavljena je vijest da to nisu uradili migranti. Međutim, ta istinita vijest nije imala toliki efekat na javnost kao prva vijest.

Tačnije, 09.05.2019. godine gore navedeni portal objavljuje vijest da „Policija tvrdi da su mladića u centru Sarajeva napali navijači, a ne migranti“. U članku se navodi da su policijski službenici Druge PU došli do saznanja da izvršioi gore pomenutog krivičnog djela nisu migranti, kako je javnost bila obaviještena u prethodnim danima, nego da se radi o pripadnicima navijačke grupe.⁵⁴

O izvršenju ovog krivičnog djela izvještavali su i drugi mediji kao što su Oslobođenje.ba, Radio Sarajevo.ba itd.

Tako na portalu Radio Sarajevo.ba 04.05.2019. godine mogli smo pročitati naslov „Maloljetnici na meti razbojnika u Sarajevu: 2 dječaka, u 2 napada, teško povrijeđeni“. Na ovom portalu za napad se ne okrivljuju migranti nego se navodi da su napad izvršile dvije nepoznate muške osobe, tamnije puti, uz upotrebu fizičke sile.⁵⁵

Tek 8.5.2019. godine i ovaj portal prenosi vijest da krivci za ovaj slučaj nisu migranti nego navijači.⁵⁶

I portal Oslobođenje.ba je također prenijelo ovu vijest. Oni su naveli brojne nelogičnosti o ovom slučaju kao i to da su napad izvršili navijači Sarajeva.⁵⁷

Migranti predstavljaju veliki problem u Bosni i Hercegovini u zadnje dvije godine. Često su bili glavna tema izvještavanja u medijima, od njihovog prelaska granice, toga odakle dolaze, boravka u parku preko puta Vijećnice u Sarajevu, njihovom smiještanju u azile, do toga kako krađu i pljačkaju nedužne građane i strance. Javnost je nekoliko puta bila obaviještena preko medija da se trebaju čuvati migranata jer su opasni i mogu postati agresivni. Od samog

---

⁵⁴ Detaljnije o ovome pročitati na linku <https://www.klix.ba/vijesti/crna-hronika/policija-tvr-di-da-su-mladica-u-centru-sarajeva-napali-navijaci-a-ne-migranti/190508123>

⁵⁵ Više informacija na linku <https://www.radiosarajevo.ba/vijesti/crna-hronika/maloljetnici-na-meti-razbojnika-u-sarajevu-2-djecaka-u-2-napada-tesko-povrijedeni/335630>

⁵⁶ Više informacija na linku <https://www.radiosarajevo.ba/vijesti/crna-hronika/istraga-potvrdila-maloljetnika-u-sarajevu-pretukli-navijaci-a-ne-migranti/336128>

⁵⁷ Više informacija na linku <https://www.oslobodjenje.ba/vijesti/crna-hronika/mladica-nisu-napali-migranti-nego-navijaci-fk-sarajeva-455556>

početka mediji su generalizirali stvari i nazivali ih razbojnicima, kradljivcima i slično iako nisu takvi svi u globalu, mada znamo da uvijek ima izuzetaka, kako među njima, tako i među nama.

I ovaj navedeni primjer je još jedan dokaz toga. Odmah nakon napada, na društvenim mrežama krenula je hajka protiv migranata. Optužili su migrante za napad jer se navodilo da su napad izvršile osobe tamnije puti, da bi kasnije Ministarstvo unutrašnjih poslova putem medija prenijelo informaciju da su napad izvršili navijači.

Sve ovo bi mogla biti dobra lekcija medijima, ali i građanima, da ne donose zaključke prije okončanja istrage. I ovo možemo posmatrati kao još jedan primjer širenja ksenofobije i huškanja, a svakako i davanja lažnih informacija.

Primjer 2

Kao drugi primjer jezika medija u ovom radu navela sam slučaj ubistva Davida Dragičevića, u martu 2018. godine. Ovaj slučaj popratili su mediji na nivou cijele Bosne i Hercegovine. I dan danas, nakon godinu i par mjeseci od ubistva, interes javnosti i vlasti oko ovog slučaja ne jenjava. Mediji prilikom svog izvještavanja o ovom događaju bili su objektivni, podjednako su izvještavali o onome šta želi javnost i grupa Pravda za Davida, a prenosili su u cjelosti i saopćenja iz Ministarstva unutrašnjih poslova kao i saopćenja drugih ljudi koji su nadležni u RS-u. U ovom primjeru mediji su zadovoljavali komunikacijske potrebe javnosti u potpunosti jer su prenosili svakodnevna dešavanja u vezi s ovim slučajem. Imajući u vidu da su mediji posrednici u komunikaciji, oni svojim jezikom i izvještavanjem, odnosno svakodnevnom prenošenjem vijesti gdje javnost traži samo istinu i pravdu, mogu utjecati na vlast. Time doprinose da se i vlast uključi u cijeli slučaj i pomogne u njegovom rješavanju. Već dugi niz godina nijedan događaj u Bosni i Hercegovini nije toliko digao cijelu javnost na noge, a ujedno i uzbunio neki nivo vlasti u Bosni i Hercegovini kao smrt dvadestjednogodišnjeg Davida iz Banja Luke. Od početka se sumnja na ubistvo ovog mladića, a Davidov otac, Davor Dragičević, smatra da su u cijeli ovaj slučaj umiješani nadležni organi vlasti u RS-u.

Cijeli ovaj slučaj pomno je pratio **novinar Slobodan Vasković** koji također smatra da je ova zemlja višestruko okovana kriminalom i korupcijom. Ovaj slučaj navedeni novinar prati od samog početka i tvrdi da se ovdje radi o ubistvu. Otvoreno i bez dlake na jeziku navodio je

mnoge pojedinosti, među kojima je i to da su za ubistvo krivi najvažniji funkcioneri koji su lažirali dokaze.

Ubistvo Davida/25.03.2018./ Dan kada je Rađen preuzeo MUP RS; O Iliću, Bajiću, Karanu, Milosavljeviću i ostalim saučesnicima

Dan Obukcije tijela Davida Dragičevića, 25.03.: Sektor krim policije PU Banjaluka, najvažniji funkcioneri, taj dan angažovani na skrivanju, krađi i lažiranju dokaza o Ubistvu; Njihova međusobna komunikacija, vrijeme u kojem se dešavala u odnosu na kontakte sa Rađenom, to potvrđuje (19.09.2018.)

Piše: Slobodan Vasković

Slika br. 5 – novinar Slobodan Vasković o navedenom slučaju⁵⁸

U ovom slučaju članovi porodice, ali i cijela javnost ogorčeni su postupanjem policije Republike Srpske i nadležnog tužilaštva u rasvjetljavanju sumnjive okolnosti Davidove smrti. Sve je to doprinijelo i uzburkavanju vlasti u Republici Srpskoj kojoj u izbornoj godini nije trebao građanski bunt.

Kako navodi portal *Radio Slobodna Evropa* okupljanja su vremenom postala i važno političko pitanje pa se građanima u jednom momentu pridružio i tadašnji predsjednik RS-a Milorad Dodik. On se nekako upetljao i u poces istrage, jer je naložio i drugu obdukciju. Portal dalje jasno prenosi izjave nadležnih organa gdje stoji da, kada su se među građanima počeli pojavljivati i predstavnici opozicije, Dodik je podvukao crtu i istakao kako su institucije, a ne ulica, mjesto za utvrđivanje istine o Davidovoj smrti.⁵⁹ Portal *Nezavisne novine* prenio je vijest gdje su kao naslov vijesti stavili izjavu MUP-a RS-a: „MUP RS: Bićemo prinuđeni da podnesemo krivičnu prijavu protiv Davora Dragičevića“.

I portal *Radio Slobodna Evropa* prenio je sličnu vijest, gdje **novinarka Vanja Stokić** svakodnevno prati okupljanja na Trgu Krajine i istječe da vlasti na mirne građanske skupove gledaju neprijateljski.

„Imamo konkretnu prijetnju krivičnom prijavom protiv Davora Dragičevića, čovjeka koji samo traži pravdu za svoje dijete. Kroz ovih 40 i nešto dana okupljanja, tri riječi su ključne i

⁵⁸ Blog Slobodana Vaskovića gdje su hronološkim redom navedene sve pojedinosti ovog slučaja <http://slobodanvaskovic.blogspot.com/2019/03/ubistvo-davida25032018-dan-kada-je-raen.html> preuzeto dana 14.05.2019.

⁵⁹ Više o ovome na <https://www.slobodnaevropa.org/a/slucaj-davida-dragicevica-pritisak-na-vlasti/29219657.html?fbclid=IwAR3zrqcx2cjV4Zv8ymDh4kWt6ClImYFK-mfRDxXU89Jd2qLHSR6CpGII0zk> preuzeto dana 14.05.2019.

one se provlače svaki dan, kroz svaki javni nastup. To su pravda, mir i dostojanstvo. Ova okupljanja su mirna i dostojanstvena. Međutim, institucije ih pokušavaju pretvoriti u nešto sasvim drugo. Ti ljudi se optužuju da su politički izmanipulisani, da su rulja, da su gomila koja ne zna gdje udara, što su jako ružne optužbe, da ne kažem da su i prilično teške i da nose prilično agresivnu pozadinu.“⁶⁰

Hronika

MUP RS: Bićemo prinuđeni da podnesemo krivičnu prijavu protiv Davora Dragičevića

Slika br. 6. Nezavisne novine ⁶¹

Kako sam već navela, mediji su u ovom slučaju bili neutralni, nisu zauzeli nijednu stranu. Tako su podjednako izvještavali o saopćenjima od strane vlasti kao i od strane javnosti. Kako je 2018. godina bila godina Općih izbora u Bosni i Hercegovini tako su u RS-u rastle tenzije i podijeljenost zbog okupljanja građana u borbi za istinu i pravdu. Tako su naslovi pojedinih online portala bili sljedeći:

BOSNA I HERCEGOVINA
10. maj/svibanj, 2018.
Milorad Milojević

Sve jači pritisak na vlasti za pravdu za Davida

Slika br.7 – Radio Slobodna Evropa ⁶²

7. oktobar / Milorad Dodik tvrdi da postoji tajni plan za sabotazu izbora u BiH

08. 08. 2018. u 16:45:00

Radiosarajevo.ba

Slika br. 8 – Radio Sarajevo⁶³

⁶⁰ Isto.

⁶¹ Detaljan tekst pogledati na linku <https://www.nezavisne.com/novosti/hronika/MUP-RS-Bicemo-prinudjeni-da-podnesemo-krivicnu-prijavu-protiv-Davora-Dragicevica/477065> preuzeto dana 14.05.2019.

⁶² Tekst pogledati na <https://www.slobodnaevropa.org/a/slucaj-davida-dragicevica-pritisak-na-vlasti/29219657.html?fbclid=IwAR3zrqcx2cjV4Zv8ymDh4kWt6ClImYFK-mfRDxXU89Jd2qLHSR6CpGII0zk> preuzeto dana 14.05.2019.

Davidova smrt kao ulog u političkoj kampanji

Slika br. 9- Radio Slobodna Evropa ⁶⁴

Ovo je pravi primjer jezika medija kao posrednika između javnosti i vlasti. S obzirom na to da su svi mediji pratili dešavanja oko ovog slučaja, i pored press konferencija i izjava nadležnih organa RS-a koje su prenosili mediji, ni javnost nije ostala uskraćena za objave vijesti u njihovu korist od strane medija. Tako je između ostalog, portal *Oslobođenje* prenio saopćenje za javnost gdje su jasno i razumljivo iznijeli sve zahtjeve vlastima koje je navedena grupa tražila. Mediji su odradili svoj dio posla, a na vlastima je bilo koliko će i da li ispoštovati navedene zahtjeve.

BIH

srijeda
26. decembar 2018.

Pokret "Pravda za Davida" objavio saopštenje za javnost: Iznijeli i zahtjeve vlastima

Slika br. 10 – Oslobođenje⁶⁵

⁶³ Tekst pogledati na <https://www.radiosarajevo.ba/vijesti/bosna-i-hercegovina/milorad-dodik-tvrdi-da-postoji-tajni-plan-za-sabotazu-izbora-u-bih/309025?fbclid=IwAR0B6sJcNlq4cZx8nHcAGPeMuFt2gLvbgbpqUYIhjimBU5hXlwOhUd54nRo> preuzeto dana 14.05.2019.

⁶⁴ Tekst pogledati na https://www.slobodnaevropa.org/a/dragicevic-istraga-dodik/29511019.html?fbclid=IwAR3wGTsf-TG0fvhKIZvZLSCK_hbzC2i0S6ZSNTShkpCRdEFUeB9Gf3-Flw preuzeto dana 14.05.2019.

⁶⁵ Zahtjevi koji su iznijeti vlastima, više na linku https://www.oslobodjenje.ba/vijesti/bih/pokret-pravda-za-davida-objavio-saopstenje-za-javnost-iznijeli-i-zahtjeve-vastima-420595?fbclid=IwAR0gJvyufrlMGK86F9l6SqCNSgu19TeifSxsZyudl5VPI5QNctJmUA_MB0 preuzeto dana 14.05.2019.

Primjer 3

Treći primjer koji sam navela kao jezik medija odnosi se na borce koji se u našoj zemlji već nekoliko godina bore za svoja prava. Ta borba postala je intenzivnija u zadnje dvije godine. Ova grupa javnosti, u borbi za svoja prava, medijima je iznijela svoje zahtjeve i potrebe. Ti zahtjevi su posredovanjem medija preneseni određenim vlastima.

Prihvaćen Nacrt zakona o pravima demobilisanih boraca

Slika br. 11- Nezavisne novine⁶⁶

I u ovom primjeru, mediji kao posrednici su imali ključnu ulogu. Javnost su cijeli dan obaviještavali o dešavanjima ispred zgrade Parlmaneta Federacije BiH. Vjerodostojno su prenosili sve, kuda su se borci kretali, kako je nekoliko stotina boraca blokiralo saobraćaj u Sarajevu, kako su pred zgradom Parlamenta stajali satima, kada su predstavnici boraca ušli na sjednicu itd.

Mediji su izvještavali i o tome šta se dešavalo na sjednici u Parlamentu, o tome da li će Zakonu o pravima demobilisanih boraca i članova njihovih porodica biti prihvaćen jer je upućen u proceduru Vladi Federacije Bosne i Hercegovine.

Također, mediji su prije toga prenijeli i vlastima i ostalim građanima zahtjeve boraca, a borci žele da se spomenutim zakonom udovoljava njihovim zahtjevima, prvenstveno za javnu objavu registra boraca, te uvođenje boračkog dodatka.

"Naši zahtjevi su poznati - javna objava registra kako bi on svakome bio dostupan, da se prestanu finansirati drugi s federalnog i državnog nivoa i braniteljski dodatak“, kako prenosi portal Radio Sarajevo, poručil su borci.⁶⁷

Mediji ni u ovom slučaju nisu zanemarili jednu od dvaju strana, ni javnost i vlast. Podjednako su prenosili vijesti o borcima i njihovim zahtjevima, a sa druge strane prenosili su šta se dešavalo na sjednici kao i objave federalnog ministra za zahtjeve boraca Salke Bukvarevića.

⁶⁶ <https://www.nezavisne.com/novosti/bih/Prihvacen-Nacrt-zakona-o-pravima-demobilisanih-boraca/525241> preuzeto dana 18.5.2019.

⁶⁷ <https://www.radiosarajevo.ba/vijesti/bosna-i-hercegovina/specijalci-napravili-kordone-ispred-parlamenta-borci-porucuju-znate-nase-zahtjeve/328480> preuzeto dana 18.5.2019.

9. DA LI NOVI MEDIJI MIJENJAJU JEZIK?

Bez posredovanja tradicionalnih medija kao što su štampa, radio i televizija, društvo i država bi teško mogli da funkcionišu. Svaki od ovih medija na svoj poseban način može da učestvuje u kreiranju, uspostavljanju ili posredovanju u komunikaciji između države i njene javnosti.

Mitologija savremenog svijeta su novi digitalni mediji. Naš svijet je danas postao Cyberspace i virtualni realitet je predstavljen kao svijet gigantskih simulacija.⁶⁸

Moć jednog jezika, odnosno različite upotrebe jednog jezika stvaraju različite svjetove. Za medije možemo reći da su „krojači diskursa“ koji determiniraju jezik, a ne obrnuto. Dokaz svemu tome je globalna komunikacija koja sve te „svjetove“ nastoji pretvoriti u jedan svijet.

Otkrićem Gutenbergove štamparske prese, nastankom pisma i pojavom knjige nastao je jedan savim novi svijet. McLuhan je prije pola stoljeća predvidio komunikacionu revoluciju koja nas vodi medijskom totalitarizmu. Taj novi medijski totalitarizam je upravo realnost današnjice. Tako se postojeća kultura prebacuje na kompjutersku produkciju, distribuciju i komunikaciju.

U cijelom ovom radu zapravo govorim o jeziku medija kao načinu njihovog izvještavanja. Pored toga, odlučila sam da u ovom dijelu navedem da se jezik i gramatički i stilski dosta mijenja razvijanjem novih medija.

Mediji današnjice, ujedno i novi mediji su *digitalni mediji*. Posebno internet i mobilni telefoni ljudima omogućavaju široku, višesmjernu komunikaciju koja nadilazi i vrijeme i prostor. Ono što je prednost ovakve komunikacije jeste to što je brza i učestala dok je mana ovake komunikacije to što je jezički i sadržajno osiromašena. Samom pojavom interneta kao medija budućnosti pali su standardi važnosti informacija, ali i pismenost onoga što se objavljuje. Tako gramatičke greške nisu rijedak slučaj. U današnjem svijetu mediji djeluju isključivo kao sredstvo informiranja, pa u cilju što bržeg objavljivanja informacija, pismenost pada u drugi plan.

I na naš jezik, bosanski, utječu mediji. Novi mediji u ovom slučaju imaju posebnu ulogu. Chat je dio novih medija koji se sve više i češće upotrebljava u svakodnevnoj komunikaciji. Za njega profesorica Emina Kečo-Isaković kaže da je medij uživo, kao i telefon, samo što se umjesto glasa koristi pismo. Putem e-mailova, chatova i SMS poruka možemo reći da se

---

⁶⁸ Kečo-Isaković Emina, *Izazovi mas-medija*, TKD Šahinpašić, Sarajevo, 2006, str. 25

razvio jedan cijeli jezik. Taj medijski jezik je u svakoj zemlji drugačiji, ali neka određena obilježja se mogu naći u svim medijskim jezicima. Ukratko, taj jezik je kratak, u skraćenicama, jednostavan i maksimalno uprošten. Tu pravopis ne igra nikakvu ulogu, pa je shodno tome dozvoljeno pisanje bez interpunkcija ili nekih drugih pravopisnih pravila.

Za nas kao korisnike brzina je posebno važna. Iako pišemo, želimo stvoriti komunikaciju uživo. To znači da što brže želimo izmijeniti informacije koje imamo. Na taj način naš jezik dobiva verbalna obilježja. Riječi ili rečenice uglavnom budu skraćene. Sva pravila gramtike pa i interpunkcija se većinom ignorišu. Jednostavno smo slobodniji što se pravopisa tiče. Također, u medijskom jeziku osjećaji se vrlo rijetko iskazuju. U tom slučaju se uglavnom koriste emotikoni, koji kao simboli trebaju da pokazuju ono što trenutno osjećamo.

Za medijski jezik možemo reći da je ograničen. Posebno ga koriste mladi ljudi. Svi korisnici ga koriste na sličan način, a obrazovanje pri tome ne igra nikakvu ulogu. Mnogi naučnici smatraju da novi medijski jezik ima i prednosti jer potiče jezičku kompetenciju i kreativnost kod djece.

Novija istraživanja elektronskih poruka pokazuju da se kao osnovna i univerzalna funkcija elektronskih medija više ne može istjecati njihovo pripadanje razgovornom funkcionalnom stilu. Jezik tih poruka može pripadati svim funkcionalnim stilovima, a karakteristični su po njihovoj neformalnosti, pravopisnim i jezičkim greškama, upotrebi žaronizama i dijalektizama, ponavljanju pojedinih slova, upotrebi emotikona, poštapalica, anglizama, itd. te odražava jezičko znanje i kulturu pošiljaoca i njegov odnos sa primaocem poruke.

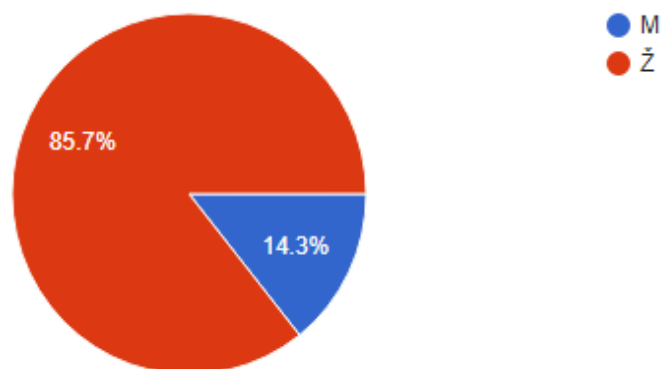
Novi mediji grade i nove načine shvatanja u društvu, mijenjaju kulturu, socijalni milje, mogu biti osnov gradnje novih sistema u kojima gradilački pristup mora biti osnova za uspostavljanja novih humanih odnosa u društvu.⁶⁹

---

⁶⁹ Kečo-Isaković Emina, *Izazovi mas-medija*, TKD Šahinpašić, Sarajevo, 2006, str. 12

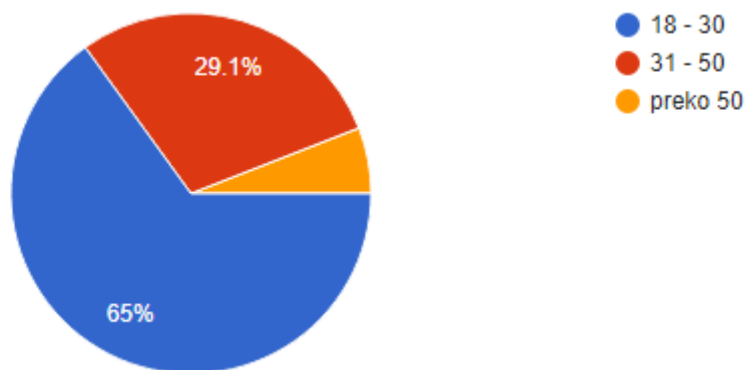
10. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Kako bi se na adekvatan način analizirala data tema, bilo je potrebno prikupiti primarne i sekundarne podatke. Sekundarni podaci navedeni su u prethodnom dijelu reda, a odnose se na informacije i podatke vezane za predmet istraživanja. Primarni podaci potrebni za analizu date teme su prikupljeni pomoću ankete koja je provedena putem online upitnika izrađenog pomoću Google Forms aplikacije u periodu od 30. maja 2019. godine do 4. juna 2019. godine, odnosno u trajanju od šest dana. Online upitnik je formiran po metodi „zatvorenih pitanja“, tj. pored većine pitanja ponuđen je određeni broj odgovora među kojima su ispitanici mogli izabrati jedan od ponuđenih odgovora i „otvorenih pitanja“, tj. bilo je par pitanja na koja su ispitanici mogli odgovoriti na način da daju svoje mišljenje o datoj temi. Upitnik je sadržavao 16 pitanja, a istraživanje je obuhvatilo 203 ispitanika. Njihovi odgovori će biti prezentovani u narednom tekstu.

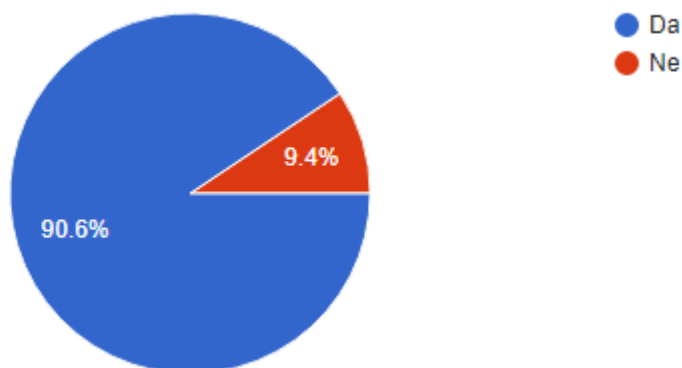
Grafikon br. 1, *Spol*

Grafikon broj 1 daje podatke o spolnoj strukturi ispitanika. Uočava se da je čak 85,7% ispitanika, tj. njih 174 bilo ženskog spola, dok je njih 14,3%, odnosno 29 ispitanika pripadalo muškom spolu. Razlog ovakvoj spolnoj strukturi je činjenica da je najviše popunjenih anketa bilo u okviru grupe 'Pretty Woman Forum' na društvenoj mreži Facebook.

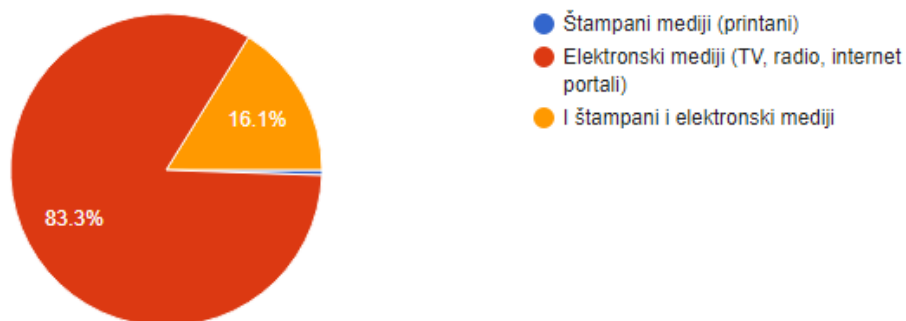
Grafikon br. 2, *Starosna dob*

Iz grafikona broj 2 vidljiva je starosna struktura ispitanika. Njih 132, tj. 65% je u dobi od 18 do 30 godina. 29,1% ispitanika, tj. njih 59 je u dobi od 31 do 50 godina. Ispitanika koji imaju više od 50 godina bilo je 5,9%, odnosno njih 12.

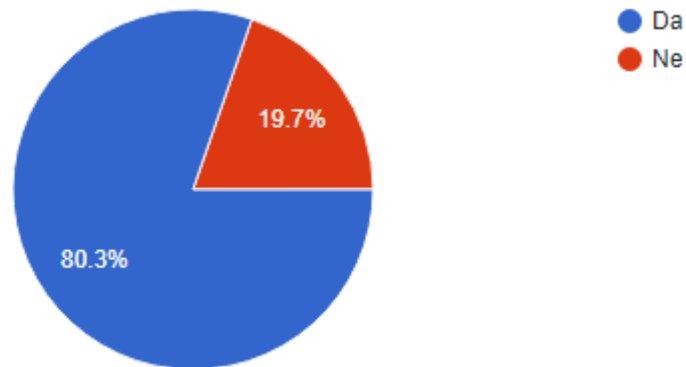
Grafikon br. 3, *Da li svakodnevno pratite medije?*

Iz grafikona broj 3 možemo vidjeti da čak 184, tj. 90,6% ispitanika svakodnevno prati medije dok njih 19, tj. 9,4% ipak svakodnevno ne prati medije.

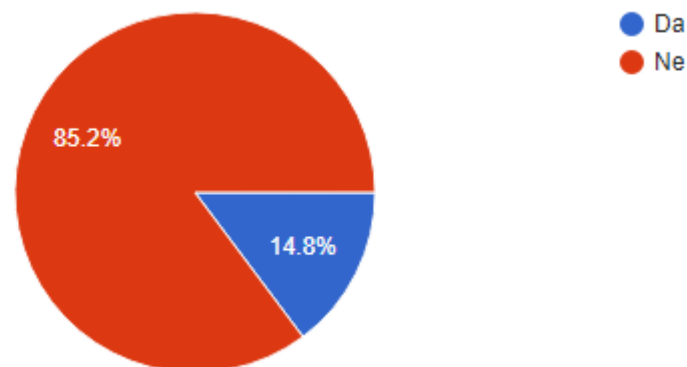
Grafikon br. 4, *Koje vrstu medija pratite?*

Grafikon broj 4 pokazuje nam da su danas najviše zastupljeni elektronski mediji koje prati 155 ispitanika ili njih 83,3% . Štampane medije prati samo 0,5% ili samo jedan ispitanik. Ovo nam pokazuje da su štampani mediji skoro u potpunosti zamijenjeni elektronskim. 30 ispitanika, odnosno 16,1% njih prati i štampane i elektronske medije, dakle kombinovano.

Grafikon br. 5, *Obraćate li pažnju na jezik medija, odnosno na način na koji oni prenose informacije?*

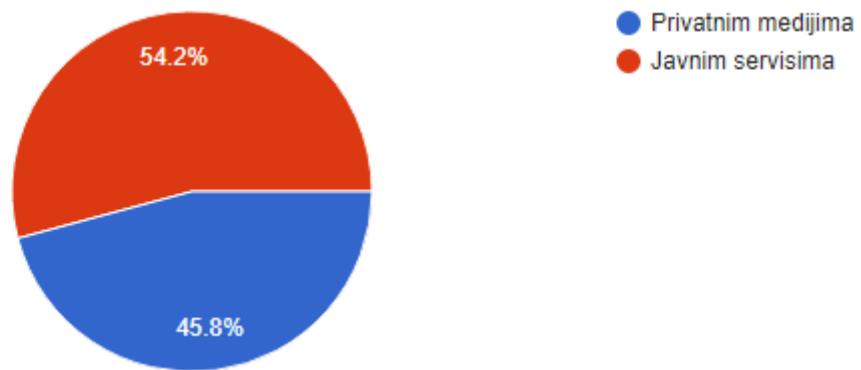
Na ovom grafikonu možemo vidjeti da 80,3% ispitanika, odnosno njih 163 obraća pažnju na jezik medija, tj. na način na koji mediji prenose informacije. Ovo pokazuje da je građanima još uvijek bitno kako im se prezentuju određene vijesti. 40 ispitanika (19,7%) ipak ne obraća pažnju na način na koji se prenose informacije.

Grafikon br. 6, *Da li mediji kao posrednici u komunikaciji vjerodostojno prenose informacije i javnosti i vlasti?*

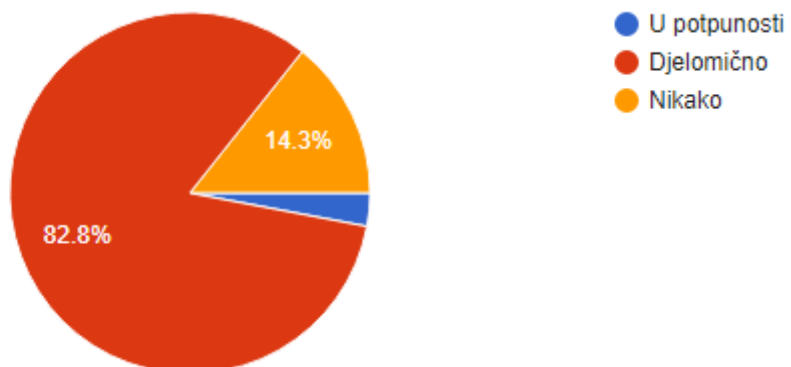
Većina ispitanika 173, tačnije 85,2%, kako vidimo u grafikonu br. 6, smatra da mediji vjerodostojno prenose informacije i javnosti i vlasti, da nijedna strana nije zakinuta. Njih 30 ili 14,8% smatra da mediji ipak vjerodostojno ne prenose informacije.

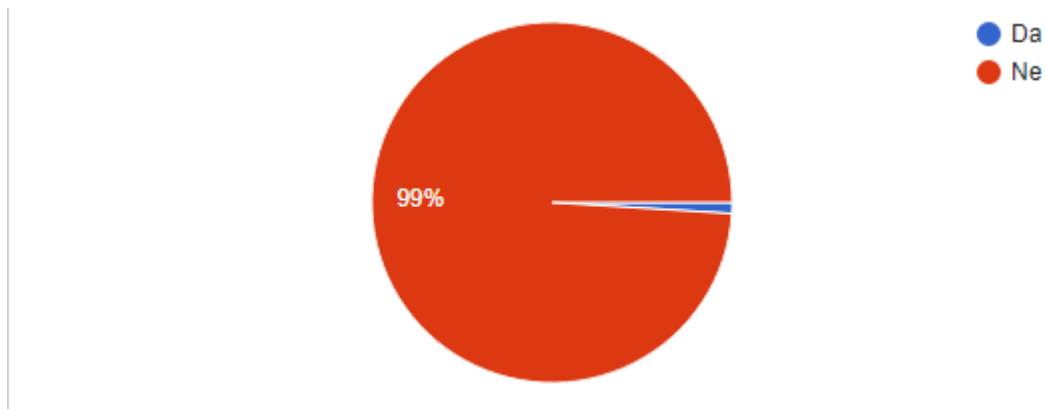
Grafikon br. 7, *Kada govorimo o komunikaciji između javnosti i vlasti, čijem prenošenju takvih vijesti više vjerujete?*

Odgovori na ovo pitanje su u toku trajanja ankete često bili podjeljeni, u omjeru 50:50. Na kraju ankete ispitanici su ipak presudili u korist javnih servisa. 110 ispitanika (54,2%) više vjeruje javnim servisima koji prenose informacije o komunikaciji između javnosti i vlasti, dok 93 ispitanika (45,8%) više vjeruje privatnim medijima.

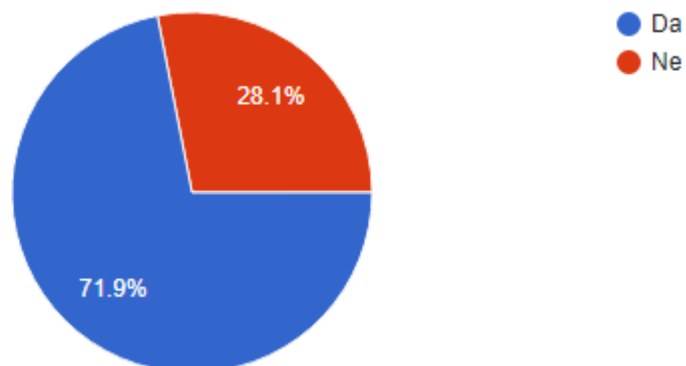
Grafikon br. 8, *Šta mislite u kojoj mjeri mediji zadovoljavaju komunikacijske potrebe građana?*

Kako prikazuje grafikon broj 8, veliki broj ispitanika, tačnije 168 (82,3%) smatra da mediji komunikacijske potrebe građana zadovoljavaju djelomično, dosta manji broj, odnosno njih 29 ili 14,3% smatra da te potrebe nisu zadovoljene nikako. Veoma mali broj ispitanika, njih 6 ili 3% smatra da su mediji komunikacijske potrebe građana zadovoljavaju u potpunosti. Iz svega ovoga možemo zaključiti da ispitanici nisu zadovoljni s tim kako mediji zadovoljavaju njihove potrebe, s obzirom na to da je većina njihovih odgovora bila 'djelomično' i 'nikako'.

Grafikon br. 9, *Vjerujete li svemu što mediji objave, odnosno mislite li da su sve informacije koje mediji prenose tačne i provjerene?*

Iz grafikona broj 9, vidimo da su skoro svi bili jednoglasni oko toga da li ispitanici vjeruju svemu što mediji objave. 201 ispitanik, odnosno 99% njih ne vjeruje svemu što mediji objave i misle da sve informacije koje mediji prenose nisu tačne i provjerene. Samo 1% ispitanika ili njih 2 vjeruje svemu što mediji objave. Rezultat ovog grafikona je ovakav vjerovatno zbog toga što su se ispitanici nekoliko puta susretali sa lažnim informacijama koje su prenosili mediji.

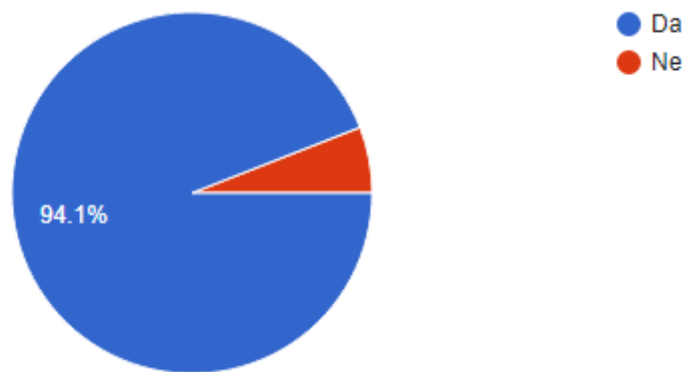

Grafikon br. 10, *U medijima se često susrećemo s govorom mržnje. Mislite li da su širenju govora mržnje doprinijele društvene mreže?*

Ovaj grafikon pokazuje da li ispitanici misle da su govoru mržnje doprinijele i društvene mreže. 146 ispitanika (71,9%) smatra da su upravo društvene mreže doprinijele širenju govora mržnje dok 57 ispitanika (28,1%) smatra da nisu.

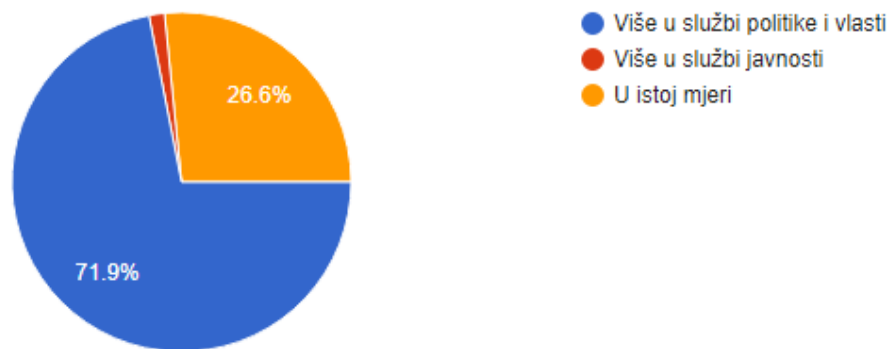
Sljedeće pitanje bilo je u formi 'otvorenog pitanja' tako da su ispitanici imali priliku da sami napišu svoj odgovor. Pitanje je bilo vezano za prethodno, a zadatak je bio da oni koji su na prethodno pitanje odgovorili potvrdno, znači oni koji misle da su govoru mržnje doprinijele

društvene mreže, da napišu svoje mišljenje o tome, tj, da napišu kako i na koji način. Dosta njih nije odgovorilo na ovo pitanje jer nije bilo obavezno, a zabilježena su samo 62 odgovora. Od tih 62 ispitanih dosta njih je dalo sličan odgovor gdje smatraju da su društvene mreže dovele do toga da danas svako ima pravo glasa. Da društvene mreže omogućavaju svima da pišu šta žele, komentiraju, pozivaju na nasilje i to na način da pišu komentare na portalima, gdje ih urednici ne uklanjaju da bi povećali čitanost portala. Ispitanici su naveli da se tu većinom radi o objavljivanju nacionalističkih članaka, te širenju međusobne netrpeljivosti među građanima. Dosta ispitanika smatra da korištenje lažnih profila doprinosi širenju nacionalizma i plasiranju sadržaja koji aludiraju na negativnost drugih grupa kao što su etničke, rasne, geografske i druge. Drugi ispitanici smatraju da je na taj način svima postalo dopušteno da o svemu govore bez ikakve cenzure, odnosno bez kažnjavanja zbog iznošenja neistina, kleveta i sl.

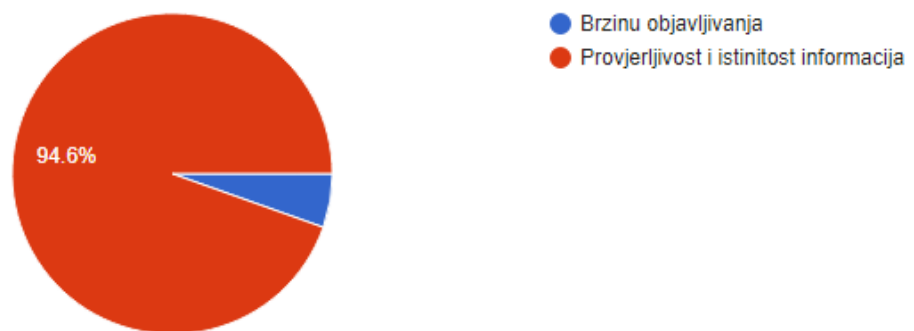
Grafikon br. 11, *Mediji su posrednici u komunikaciji. Mislite li da oni dodaju, izbacuju ili čak mijenjaju određene iskaze ili sadržaje prije nego ti sadržaji dođu do javnosti?*

Iz grafikona broj 11 možemo vidjeti da 94,1% ispitanika ili njih 191 smatra da mediji mijenjaju, dodaju ili izbacuju određene iskaze ili sadržaje prije nego ti sadržaji dođu do javnosti. Mali broj njih, tačnije 5,9% ili 12 ispitanika smatra da mediji ipak to ne rade nego da sadržaje prenose onako kakvi su oni i bili.

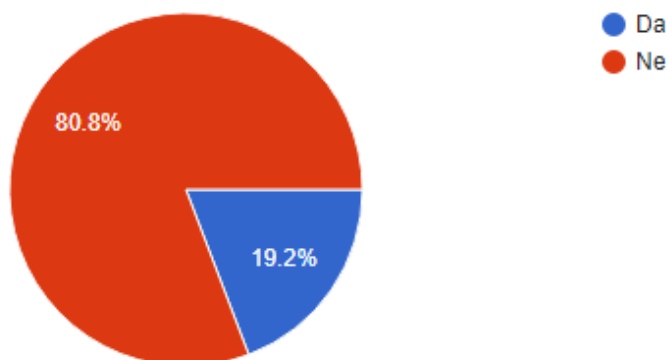
Grafikon br. 12, *Da li su danas mediji u službi politike i vlasti više nego u službi javnosti?*

Mediji su više u službi politike i vlasti. Tako smatra 146 (71,9%) ispitanika i to možemo vidjeti u grafikonu broj 12. 54 ispitanika, tj. 26,6% smatra da su mediji u službi javnosti i vlasti u istoj mjeri. Samo 1,5% ispitanika, odnosno njih 3 smatra da su mediji više u službi javnosti.

Grafikon br. 13, *Medijima je postalo važno da što prije objave neku vijest, da budu najbrži i ujedno prvi. Da li vi više cijenite brzinu ili provjerljivost i istinitost informacije?*

Grafikon broj 13 pokazuje da veći broj ispitanika, tj. njih 142 ili 94,6% više cijene provjerljivost i istinitost informacija prilikom medijskog izvještavanja. 11 ispitanika, tj. 5,4% njih ipak više cijeni brzinu objavljivanja. Vidimo da veliki broj ispitanika više cijeni provjerljivost i istinitost informacija i da im brzina objavljivanja nije toliko bitna, jer koja je svrha ako prvi objaviš vijest koja pritom nije istinita.

Grafikon br. 14, *Mislite li da mediji dopuštaju da se podjednako čuje svačiji glas?*

80,8% ispitanika, tačnije njih 164, smatra da mediji ne dopuštaju da se podjednao čuje svačiji glas. To pokazuje grafikon broj 14. Iz istog grafikona možemo vidjeti da 39 ispitanika, odnosno 19,2% smatra da mediji ipak dopuštaju da se podjednako čuje svačiji glas.

Sljedeće pitanje bilo je u formi 'otvorenog pitanja' tako da su ispitanici imali priliku da sami napišu svoj odgovor. Pitanje je bilo vezano za prethodno, a zadatak je bio da oni koji su na prethodno pitanje odgovorili sa NE (grafikon br. 14), da napišu čiji se glas daleko više čuje po njihovom mišljenju. Na ovo pitanje nije bilo obavezno dati odgovor. Tako je 77 ispitanika od onih koji su na prethodno pitanje odgovorili sa 'ne' dalo svoje mišljenje o datom pitanju. Odgovori na ovo pitanje su bili dosta slični, neki čak i identični. Sve se svodi na nekoliko odgovora. Velika većina onih koji su odgovorili na ovo pitanje smatra da se daleko više čuje glas političara, politike, vladajućih političkih partija, vlasti. Pored navedenog, određeni broj ispitanika smatra da se više čuje glas moćnijih i bogatijih ljudi, samim tim što imaju veću mogućnost da plate neku vijest, zatim glas onog ko je na poziciji, tj. onog ko plaća medije. U suštini, glas svih onih koji su na većoj poziciji od građana. Međutim, ispitanici su napisali i čiji glas se daleko manje čuje u medijima. Oni koji su to napisali, i u tome su bili saglasni. Najmanje se čuje glas običnih ljudi i ljudi koji govore istinu. Smatraju da je 'običnim' ljudima izuzetno teško dobiti medijski prostor, za bilo koju svrhu. Jedan od ispitanika napisao je da su vijesti i informacije u službi vlasti i politike te da oni određuju koje informacije će biti eksponirane u javnosti.

11. ZAKLJUČAK

Danas, u moderno doba gotovo svakodnevno svjedočimo jezičkim promjenama. Jezik je dinamična kategorija pa se u skladu sa mijenjanjem društva mijenja i jezik. Kao uzrok tome najčešće se spominje globalizacija unutar koje jednu od najbitnijih uloga imaju mediji. Oni su posrednici, prenose poruke, ali su i isto vrijeme oni koji stvaraju kulturu. Jezik je oduvijek podložan promjenama, a promjene u jeziku dešavaju se brzo.

Kako sam u radu već navela, o jeziku ne možemo govoriti, a da uz to ne govorimo o komunikaciji. Njihova veza je neraskidiva i jedno bez drugog ne postoje pa se tako jezik ne može realizovati bez komunikacije, a komunikaciju ne bi mogli ostvariti bez jezika. Jezik i društvo su u međusobnoj zavisnosti. Stepenn razvijenosti društva mjeri se u odnosu na stepenn razvijenosti svih vidova komunikacije. Zbog toga je i razlog ovog istraživanja bio to što sam jezičar, ali i komunikolog. Odlučila sam da napravim kombinaciju studija jer su ove dvije stvari usko vezane, jedno uvijek prati ovo drugo.

Cilj ovog rada bio je pokazati kakav je jezik medija, odnosno kakav je način njihovog rada i djelovanja, način na koji prenose vijesti. Riječ je o jeziku kao sredstvu ukupnog djelovanja društva i uzrokovanja društvenih promjena. To obuhvata više naučnih disciplina kao što su: komunikologija, sociologija, psihologija, politika, ekonomija,... Znači, fokus nije bio na jeziku u smislu gramatike i pravopisa. Pored toga, cilj rada je bio i dokazati ono što je u metodologiji rada naglašeno kao glavna i pomoćne hipoteze koje su kroz rad i potvrđene. To sam pokazala i pomoću nekoliko primjera koje sam navela u radu, a odnose se na jezik medija.

Jezik medija, njihov način rada i izvještavanja u velikoj mjeri je uslovljen društvenim uređenjem zemlje u kojoj djeluju. To znači da politički poredak koji će vladati u nekoj zemlji zavisi od same države, odnosno od toga kakvo je uređenje jedne države do toga kakvo je uređenje druge države. Sve se to direktno odražava na medije i određuje način njihovog rada i djelovanja. Tako mediji mogu biti u službi javnosti, službi vlasti ili u službi komercijalnih djelovanja. Na taj način je uslovljena komunikacija između javnosti i vlasti.

Kada se govori o cenzuri, mogli bismo reći da cenzura nad medijima koju sprovodi vlada predstavlja dosta manji problem od cenzure koju sprovode korporacije. Razlog tome je današnje pretvaranje masovnih medija u velike industrije sa megakapitalom. To sve možemo vidjeti po tome što su mnoge televizijske i radijske mreže postale takve da danas

predstavljaju korporacije koje rade za profit. Znači, mediji u globalu nam danas daju ono što traže velike medijske firme i njihovi oglašivači.

Mogli bismo reći da su mediji postali sastavni dio naših života. Zahvaljujući medijima društvo dobiva potrebne informacije o svijetu pa je tako utjecaj medija na društvo neupitan. Mediji su ti koji imaju utjecaj na formiranje javnog mnijenja, stavova, ali i ponašanja društva. Živimo u društvu koje je željno novih saznanja, a mediji žele da što prije plasiraju novu vijest, zanimljivost ili neki događaj. Tako živimo u društvu gdje nova informacija uvijek zasjenjuje onu staru. Međutim, na nama kao pojedincima ostaje da li ćemo pasti pod utjecaj medija ili ne. Pored toga što mediji prenose poruke, oni su transferi kulture i politike. Oni su puno više od sredstva i oni stvaraju kulturu. Potrebno je da naučimo 'čitati' medije jer je to jedan od najvažnijih ciljeva medijske pedagogije jer mediji ne prezentiraju javnost već je reprezentiraju.

Već u 20. stoljeću mediji su počeli biti primaran izvor informacija većem broju ljudi. Politika i mediji počeli su se međusobno preplitati. Općenito gledano, mediji i politika, odnosno vlast danas se uzajamno pomažu. Taj odnos malo ipak naginje u korist medija jer znamo da bi politika teško opstala bez medija, a mediji bez politike sigurno ne bi propali, međutim bili bi dosta zakinuti. Mediji informiraju javnost o politici i političkim temama. Oni ne samo što poruke političkih organizacija prenose javnosti nego ih i mijenjaju kroz različite procese kreiranja vijesti i interpretacija. U tom prijenosu informacija mediji bi trebali izvještavati objektivno, kritički i s distance sve političke teme i događaje.

U ovom radu govorila sam o jeziku medija, gdje se pri tom misli na način njihovog izvještavanja i rada, način prenošenja informacija, a ne na jezik u smislu gramatike i pravopisa. S obzirom na to kada govorimo o medijima i njihovom jeziku važno je istaći to da oni prenose informacije onako kako ih oni vide, to znači da određena vijest ne mora biti nužno ono što se zaista dogodilo. Mediji mogu prenijeti vijesti onako kako njima odgovara, tj. mogu izvući neke stvari i informacije iz samog konteksta. Svjedoci smo da neke vijesti određeni mediji ne prenesu nikako, vjerovatno zbog velikog broja informacija s kojima se danas susrećemo. Mnogim medijima je postalo važno da što prije objave neku vijest, da budu najbrži i ujedno prvi, a da vijest pritom i ne provjere. To kod javnosti može izazvati samo „kontraefekat“ jer se može desiti da nekoliko puta objave vijest koja nije provjerena i pritom bude neistinita, te na taj način javnost počinje gubiti povjerenje koje se vjerovatno gradilo godinama. Ukoliko informacija nije adekvatna mediji preko nje mogu utjecati na vlast, ali i na javnost i to na pogrešan način. Mediji su posrednici u komunikaciji. S obzirom na to, oni prvi

dolaze u kontakt sa informacijama koje primaju od različitih društvenih grupa. Prema tome, oni mogu dodati, izbaciti ili čak promijeniti određene iskaze ili neke sadržaje. U takvim slučajevima javnost može da dođe do informacija koje nisu adekvatne, odnosno može doći do toga da od jedne informacije ispadne potpuno neka druga. Tako oni mogu neke informacije posebno istaknuti i dati im veći značaj, a neke druge potisnuti ili čak sasvim izostaviti. S druge strane, mediji mogu generalizirati neke stvari prilikom izvještavanja.

Na kraju rada sprovela sam jedno istraživanje, tačnije online anketu. Rezultati ankete su bili otprilike onakvi kakve sam i očekivala. Većina ispitanika bile su osobe ženskog spola. Najviše ispitanika je starosne dobi od 18 do 30 godina, tj. u pitanju je mlađa populacija. S obzirom na ovu starosnu skupinu za očekivati je bilo da većina ispitanika svakodnevno prati medije i da su to uglavnom elektronski mediji. Veliki broj ispitanika smatra da mediji danas informacije ne prenose vjerodostojno ni javnosti ni vlasti. Što se tiče informacija koje prenose o komunikaciji između javnosti i vlasti malo je veći procenat ispitanika koji više vjeruju javnim servisima nego privatnim medijima. Veliki broj ispitanika saglasan je u tome da mediji danas djelomično zadovoljavaju komunikacijske potrebe građana, a vrlo mali broj njih smatra da ih zadovoljavaju u potpunosti. Što je bilo i za očekivati, njih čak 99% ne vjeruje svemu što mediji objave, odnosno smatraju da sve informacije koje mediji prenesu nisu tačne ni provjerene. S obzirom na to da su mediji posrednici u komunikaciji, veliki broj ispitanika svjestan je i smatraju da oni dodaju, izbacuju ili mijenjaju određene iskaze. Interesantno je to da ispitanici u većem broju smatraju da su mediji danas u službi politike i vlasti, a njih samo 1,5% smatra da su u službi javnosti. Ispitanici su rekli da danas više cijene tačnost i provjerljivost informacija, dok im je brzina objavljivanja dosta manje bitna, također, smatraju da mediji ne dopuštaju da se podjednako čuje svačiji glas.

BIBLIOGRAFIJA

Knjige

- Alić, Sead (2012), *Masmediji, zatvor bez zidova*, Biblioteka Kugla, Zagreb
- Čerkez, Ivana (2009), *Osnovna obilježja medijske komunikacije u demokratskoj kulturi*, stručni članak
- Fejzić – Čengić, Fahira (2004), *Medijska globalizacija svijeta*, Promocult, Sarajevo
- Fejzić – Čengić, Fahira (2009), *Medijska kultura u Bosni i Hercegovini*, Connectum, Sarajevo
- Fejzić – Čengić, Fahira (2007), *Uvod u teoriju informacija*, Promocult, Sarajevo
- Grbo, Amila (2009), *Mediji i demokratizacija društva*, Fakultet političkih nauka Sarajevo, Sarajevo
- Habermas, Jirgen (1969), *Javno mnjenje*, Kultura, Beograd
- Herman, Edvard S. i Mekčesni, Robert V. (2004), *Globalni mediji – novi misionari korporativnog kapitalizma*, CLIO, Beograd
- Hudeček, Lana; Mihaljević, Milica (2009), *Jezik medija*, Hrvatska sveučilišna naknada
- Jurčić, Daniela (2007), *Teorijske postavke o medijima – definicije, funkcije i utjecaj*, stručni članak
- Kečo – Isaković, Emina (2006), *Izazovi mas-medija*, TDK Šahinpašić, Sarajevo
- Kin, Džon (1995), *Mediji i demokratija*, prevela Ivana Spasić, Filip Višnjic, Beograd
- Koković, Dragan (2007), *Društvo i medijski izazovi*, NOVINARSKA BIBLIOTEKA, Novi Sad
- Lamza – Posavec, Vesna (1995), *Javno mnijenje*, Zagreb
- Lippman, Walter (1995), *Javno mnijenje*, Naprijed, Zagreb
- Malović, Stjepan (2007), *Mediji i društvo*, ICEJ, Zagreb
- McLuhan, Marshall (2008), *Razumijevanje medija*, Golden marketing-Tehnička knjiga Zagreb
- McNair, Brian (2003), *Uvod u političku komunikaciju*, (preveo Davor Stipetić), Fakultet političkih znanosti u Zagrebu, Zagreb
- Nuhanović, Asad (1998), *Fenomen javnosti*, PROMOCULT SARAJEVO, Sarajevo
- Nuhić, Muhamed (2000), *Komuniciranje od pećinskog crteža do interneta*, Fakultet političkih nauka, Sarajevo
- Peruško, Zrinjka (1999), *Demokracija i mediji*, Zagreb
- Prajs, Sjuart (2011), *Izučavanje medija*, MULTIMEDIA CLIO, Beograd

- Radojković, Mirosljub i Stojković, Branimir (2004), *Informaciono komunikacioni sistemi*, biblioteka MULTIMEDIA, Clio, Beograd
- Sefo, Mustafa (2018), *Međukulturalna komunikacija ili/i unifikacija komuniciranja u savremenosti*, Sarajevo
- Šipka, Milan (2006), *Jezik i politika*, Beogradska knjiga, Beograd
- Šutalo, Vera (2017), *Odnosi s javnošću*, Visoka poslovna škola Zagreb, Zagreb
- Tucaković, Šemso (2000), *Historija komuniciranja*, Univerzitetska knjiga, Sarajevo
- Turčio L. i Bubljobašić B. (2012), *Vjerodostojnost medija: Izazovi globalizacije i specifičnosti regiona*, Sarajevo
- Turčilo, Lejla, *Slobodni kao ptica (u kavezu)*, članak
- Vreg, France (1991), *Demokratsko komuniciranje*, NARODNA I UNIVERZITETSKA BIBLIOTEKA BILI SARAJEVO FAKULTET POLITIČKIH NAUKA SARAJEVO, Sarajevo

Leksikoni i rječnici

- Halilović, Palić, Šehović (2010), *Rječnik bosanskoga jezika*, Filozofski fakultet u Sarajevu, Sarajevo
- Lukić – Pečujlić (1982), *Sociološki leksikon*, Savemena administracija, Beograd
- Tucaković, Šemso (2004), *Leksikon mass-medija*, Prosperitet, Sarajevo

Metodologija

- Termiz, Dževad (2009), *Metodologija društvenih nauka - Drugo dopunjeno i prošireno izdanje*, NIK Grafit, Lukavac
- Termiz, Dževad; Milosaljević, Slavomir (2018), *Praktikum iz metodologije politikologije – Drugo izmijenjeno, dopunjeno i prošireno izdanje*, FPN UNSA, Međunarodno udruženje metodologa društvenih nauka, Beograd

Internet stranice

[https://www.academia.edu/8770764/TEORIJE KOMUNIKACIJE I MEDIJA PREDAVANJA](https://www.academia.edu/8770764/TEORIJE_KOMUNIKACIJE_I_MEDIJA_PREDAVANJA) preuzeto dana 15.11.2018.

<https://www.slideshare.net/DukoMihajlovi/jezik-i-nauka-o-jeziku>, preuzeto dana 14.03.2019.

<https://opusteno.rs/knjizevni-kutak-f21/opsti-pojmovi-o-jeziku-t23812.html>, preuzeto dana 18.03.2019.

<http://www.medskolazd.hr/media/NastavniSadrzaji/Demokracija%2Cmoc.pdf> preuzeto dana 16.03.2019.

http://www.mvp.gov.ba/vanjska_politika_bih/multilateralni_odnosi/ljudska_prava_u_bih/?id=164 preuzeto dana 21.03.2019.

<http://www.media.ba/bs/magazin-novinarstvo/sloboda-izrazavanja-kao-ljudsko-pravo?fbclid=IwAR3kbGuP73O4nXOC3O7USn09PoxZUpZn-1byVG0SAveGnNhoDJzevi8xaU> preuzeto dana 21.03.2019.

http://www.media.ba/bs/magazin-novinarstvo/sloboda-izrazavanja-kao-ljudsko-pravo?fbclid=IwAR1McAw8d_DL-4LL-HT6zHa3L8P4rIH0teqFd9jaSpSaxYKVDtFOJiOnoEw preuzeto dana 27.03.2019.

http://pansweb.com/index.php?option=com_content&task=view&id=95931&Itemid=16&fbclid=IwAR3ybNsXKGbCPNJ0tW7Nhj6msjvrf-NjqViEYMHTjx0P-Vel4_nNoewPieQ preuzeto dana 27.03.2019. g.

<http://www.mc.rs/govor-mrznje-na-internetu.3542.html> preuzeto dana 27.04.2019.

<http://www.udruga-mi.hr/forum/pojmovnik-civilnog-drustva/pojmovnik-civilnog-drustva/> preuzeto dana 08.05.2019.

http://www.mpr.gov.ba/organizacija_nadleznosti/civilno_drustvo/default.aspx?id=1559&langTag=bs-BA preuzeto dana 08.05.2019.

Prilog br. 1 – Anketa

ANKETA

Poštovani, zamolila bih vas za učešće u anketi koja je sastavni dio magistarkog rada Fakulteta političkih nauka pod nazivom 'Jezik medija kao posrednika između javnosti i vlasti'.

Anketa je potpuno anonimna i koristit će se isključivo u akademske svrhe.

1. Spol

- M
- Ž

2. U koju dobnu skupinu spadate?

- 18-30
- 31-50
- Preko 50

3. Da li svakodnevno pratite medije?

- Da
- Ne

4. Ako ste na prethodno pitanje odgovorili potvrdno, da li su to:

- Štampani mediji (printani)
- Elektronski mediji (TV, radio, internet portali)
- I štampani i elektronski mediji

5. Obraćate li pažnju na jezik medija, odnosno način na koji oni prenose informacije?

- Da
- Ne

6. Da li mediji kao posrednici u komunikaciji vjerodostojno prenose informacije i javnosti i vlasti?

- Da
- Ne

7. Kada govorimo o komunikaciji između javnosti i vlasti, čijem prenošenju takvih vijesti više vjerujete?
- Privatnim medijima
  - Javnim servisima
8. Šta mislite u kojoj mjeri mediji zadovoljavaju komunikacijske potrebe građana?
- U potpunosti
  - Djelomično
  - Nikako
9. Vjerujete li svemu što mediji objave, odnosno mislite li da su sve informacije koje mediji prenose tačne i provjerene?
- Da
  - Ne
10. U medijima se često susrećemo s govorom mržnje. Mislite li da su širenju govora mržnje doprinijele društvene mreže?
- Da
  - Ne
11. Ako ste na prethodno pitanje odgovorili potvrdno, kako i na koji način?
-
12. Mediji su posrednici u komunikaciji. Mislite li da oni dodaju, izbacuju ili čak mijenjaju određene iskaze ili sadržaje prije nego ti sadržaji dođu do javnosti?
- Da
  - Ne
13. Da li su danas mediji u službi politike i vlasti više nego u službi javnosti?
- Više u službi politike i vlasti
  - Više u službi javnosti
  - U istoj mjeri

14. Medijima je postalo važno da što prije objave neku vijest, da budu najbrži i ujedno prvi. Da li vi više cijenite brzinu ili provjerljivost i istinitost informacije?

- Brzinu objavljivanja
- Provjerljivost i istinitost informacija

15. Mislite li da mediji dopuštaju da se podjednako čuje svačiji glas?

- Da
- Ne

16. Ako je vaš odgovor na prethodno pitanje bio NE, po vašem mišljenju čiji se glas daleko više čuje?

BIOGRAFIJA

Hodžić Amila je rođena 11. januara 1995. godine u Bugojnu, Bosna i Hercegovina. Srednjoškolsko obrazovanje stječe u Srednjoj tehničkoj školi Bugojno, smjer ekonomski tehničar, koju završava 2013. godine. Iste godine upisuje Filozofski fakultet u Sarajevu, odsjek za Bosanski, hrvatski i srpski jezik i književnosti naroda Bosne i Hercegovine. Praksu je odradila u osnovnoj školi Safvet-beg Bašagić u Sarajevu. U akademskoj 2016/2017. godini učestvovala je u transkripciji teksta Divoševog evanđelja nakon čega je dio koji je ona obradila objavljen u knjizi „Divoševo evanđelje, studija i kritičko izdanje teksta“ koju je priredila profesorica Lejla Nakaš. Diplomirala je u julu 2017. godine. Iste godine kandidatkinja upisuje master studij na Fakultetu političkih nauka u Sarajevu, odsjek za Komunikologiju/žurnalistiku. Praksu je obavljala na radiju Federacije Bosne i Hercegovine. Također, nekoliko mjeseci volontirala je na televiziji Bugojno gdje je, između ostalog, napisala nekoliko tekstova o jeziku. Pored toga, na radiju Bugojno bila je voditelj dječije emisije. Uz maternji bosanski, tečno govori i engleski jezik.

IZJAVA O PLAGIJARIZMU

Kao student master studija na Fakultetu političkih nauka Univerziteta u Sarajevu potpisujem izjavu da sam upoznata sa Zakonom o visokom obrazovanju Kantona Sarajevo i Etičkom kodeksu Univerziteta u Sarajevu. Ovom izjavom potvrđujem da sam magistarski rad napisala samostalno i koristeći se isključivo nevedenom bibliografijom, te da ovaj rad nije korišten pri bilo kakvom drugom ocjenjivnju. Saglasna sam da jedan primjerak mog rada bude javno dostupan preko biblioteke Fakulteta političkih nauka.

Mjesto/datum _____

Potpis _____